

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

KLAVDIJA BUKOVEC

**PLESNA DRAMATIZACIJA PRAVLJICE
PETER IN VOLK**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Študijski program: Predšolska vzgoja

KLAVDIJA BUKOVEC

Mentorica: doc. Gordana Schmidt

**PLESNA DRAMATIZACIJA PRAVLJICE
PETER IN VOLK**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2014

POVZETEK

Diplomsko delo z naslovom *Plesna dramatisacija pravljice Peter in volk* obravnava plesno dramatisacijo predšolskih otrok.

Teoretični del zajema različne definicije in elemente plesne dramatisacije ter njeno vlogo pri otrocih in vlogo odraslih. Elementi plesne dramatisacije so ključni, saj so to faze, s katerimi se otroci srečajo pri nastajanju predstave. Poglavje o glasbeni pravljici podrobno predstavi glasbeno pravljico, njeno izbiro, oblikovanje in glasbo v njej. Teoretičen del vključuje tudi ustvarjalnost, saj se ta pojavlja tako pri glasbenih kot plesnih dejavnostih.

V empiričnem delu sem v obliki projekta predstavila plesno dramatisacijo pravljice Peter in volk. Podrobno sem opisala nastajanje plesne dramatisacije od pobude do predstave. Nastajanje plesne dramatisacije in predstave sem spremljala s pomočjo fotografij, posnetkov, sprotnih zapisovanj podatkov in opazovanja.

KLJUČNE BESEDE: plesna dramatisacija, glasbena pravljica, glasba

---

ABSTRACT

The diploma entitled *Dance dramatization of a fairy tale Peter and the Wolf* describes the process of dance dramatization with preschool children.

The theoretical part contains various definitions and elements of dance dramatization and the role of children and adults in it. Elements of dance dramatization are key factors as they present stages through which children encounter in the creation of the show. The chapter of musical fairy tale describes the musical fairy tale in detail, presents its design and music in it. The theoretical part also includes creativity, because it is closely connected with music and dancing activities.

In the empirical part of the project I have presented a fairy tale Peter and the Wolf in the form of dance dramatization. I have described the formation of dance dramatization from the concept to the final presentation. The process of formation of dance dramatization and the final presentation were monitored with cameras, video cameras, notes and with constant observation.

KEYWORDS: dance dramatization, musical fairy tale, music

KAZALO

1. UVOD	1
<i>I TEORETIČNI DEL</i>	2
2. PLESNA DRAMATIZACIJA	2
2.1 DEFINICIJA PLESNE DRAMATIZACIJE.....	2
2.2 ELEMENTI PLESNE DRAMATIZACIJE	4
2.3 VLOGA PLESNE DRAMATIZACIJE PRI OTROCIH	9
2.4 VLOGA ODRASLIH.....	12
3. GLASBENA PRAVLJICA	15
3.1 DEFINICIJA GLASBENE PRAVLJICE	15
3.2 IZBIRA GLASBENE PRAVLJICE.....	15
3.3 PETER IN VOLK	16
3.4 OBLIKOVANJE GLASBENE PRAVLJICE	18
3.5 GLASBA V GLASBENI PRAVLJICI	19
4. USTVARJALNOST	23
4.1 USTVARJALNOST PREDŠOLSКИH OTROK.....	24
4.2 PLESNA USTVARJALNOST	26
4.3 GLASBENA USTVARJALNOST	27
<i>II EMPIRIČNI DEL</i>	28
5. PROJEKT: PETER IN VOLK	28
5.1 OPREDELITEV PROBLEMA	28
5.2 CILJI DIPLOMSKE NALOGE	29
5.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	29
5.4 RAZISKOVALNA METODA	29
6. ETAPE PROJEKTA	30
6.1 POBUDA	30
6.2 SKICIRANJE PROJEKTA	30
6.3 NAČRTOVANJE PROJEKTA.....	30
6.4 IZVEDBA DELNIH NALOG	30
6.4.1 PRVA DELNA NALOGA	33
6.4.2 DRUGA DELNA NALOGA	37
6.4.3 TRETJA DELNA NALOGA.....	40

6.4.4 ČETRTRA DELNA NALOGA.....	43
6.4.6 PREDSTAVA.....	45
7. UGOTOVITVE	47
8. ZAKLJUČEK.....	49
9. VIRI IN LITERATURA.....	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz dramske igre za učitelja in otroka.....	14
Slika 2: Risbe otrok – volk.....	36
Slika 3: Risbe - volk.....	36
Slika 4: Risbe - volk.....	36
Slika 5: Gibanje volka.....	39
Slika 6: Gibanje ptičev.....	40
Slika 7: Žrebanje kartic Plešem!.....	40
Slika 8: Uprizarjanje pravljice.....	44
Slika 9: Dedek odpelje Petra v hišo.....	45
Slika 10: Gledalci in igralci na odru.....	46
Slika 11: Pobiranje vstopnic.....	46

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kurikularna področja in cilji.....	31
--	----

---

1. UVOD

V predšolskem obdobju je otrokova primarna potreba gibanje. To mu omogoča plesna dramatizacija, saj je sestavljena iz dveh umetnostnih področij glasbe in plesa. Za uspešno uprizoritev le-te pa mora njen proces vključevati plesne, glasbene in druge dejavnosti. Plesna dramatizacija posega na otrokovo socialno, družbeno, umetnostno, jezikovno in gibalno področje. Ta dejavnost omogoča otroku ustvarjanje v plesu, zgodbi, glasbi, govoru in likovni umetnosti. Postopno se seznanja z gledališko igro, kostumi, odrom, sceno, rekviziti in scenarijem. Navdih za plesno dramatizacijo predstavlja glasbena pravljica ali pravljica, ki se ji kasneje doda glasba. Pomembno vlogo v plesni dramatizaciji ima vzgojitelj, saj delo načrtuje, hkrati pa pušča odprte možnosti za ustvarjanje in spontanost. Vsak otrok je lahko ustvarjalen in prepusti domišljiji svojo pot. Pomembno je, da vzgojitelj to ustvarjalnost opazi in je ne zatire s svojimi idejami.

Ker se vse plesne dramatizacije predšolskih otrok med seboj razlikujejo, sem se odločila, da bo to tema mojega diplomskega dela. Ta gibno-plesna dejavnost se v vrtcih redko izvaja, zato sem s svojim projektom želela spodbuditi vzgojiteljice, da jo v svojem delu večkrat uporabijo. V diplomskem delu bom opisala plesno dramatizacijo in njeno povezavo z glasbeno pravljico ter ustvarjalnostjo. Praktičen del pa bom posvetila projektu plesne dramatizacije pravljice Peter in volk.

S pisanjem diplomskega dela želim dokazati, da je glasbena pravljica Peter in volk primerna za plesno dramatizacijo z otroki starimi 3–4 let, da sta glasba in ogled videoposnetkov živali najprimernejši spodbudi za gibanje, da glasba pripomore k boljši plesni dramatizaciji in da so otroci sposobni sami uprizoriti lastno plesno dramatizacijo.

I TEORETIČNI DEL

2. PLESNA DRAMATIZACIJA

Plesna dramatisacija je vrsta gibno-plesne dejavnosti, ki vključuje dve umetnosti (glasbo, ples) in jezik. V mlajših skupinah v plesni dramatisaciji uporabljamo zelo malo ali pa skoraj nič besedila, saj z njim ne želimo obremenjevati otrok. Kadar otroci sami od sebe začutijo željo po besedilu pa ga seveda vključimo. Koban Dobnik (2005) je ugotovila, da glasba in ples vsaka zase vplivata na otrokovo življenje in ko sta združeni, to delovanje še povečata. Obe umetnosti otroke združujeta in povezujeta. Vpletenost plesnega in glasbenega področja ne pomeni enakovredne zastopanosti, temveč gre za njuno prepletanje. Glavni cilj plesne dramatisacije je omogočiti otroku, da doživi glasbo in ples, saj to vpliva na kasnejše čustvovanje. Pri načrtovanju plesne dramatisacije je potrebno upoštevati interese in razvojne možnosti otrok.

Dramatisacija sicer že sama po sebi omogoča ustvarjalnost otrok, toda možnosti za njo morajo biti ves čas odprte.

S to vrsto gibno-plesne dejavnosti vplivamo na celostno učenje (vid, sluh, tip, vonj in okus).

2.1 DEFINICIJA PLESNE DRAMATIZACIJE

Obstajajo različne definicije plesne dramatisacije, vendar sem se osredotočila na tiste, ki zajemajo bistvo.

V prvi definiciji Koban Dobnik (2005) opredeljuje plesno dramatisacijo kot samostojno spontano ali usmerjeno gibno-plesno igro. Le-ta izhaja iz resničnega ali izmišljenega dogodka ali literarnega dela. Lahko jo vodimo s pripovedjo o dogajanju, vlogo pripovedovalca pa lahko prevzame tudi otrok. Ponavadi vključuje različne vrste plesnih dejavnosti (ples, rajalne igre).

Druga definicija je bolj široka, saj poleg prve vključuje kar nekaj dopolnitev, med drugim poveže gib z govorjeno besedno dramatisacijo.

Kroflič in Gobec (1995) sta prvi definiciji dodala še, da gre za temeljno igralno dejavnost, ki nam omogoča, da uvedemo govorjeno dramatisacijo. Le-ta naj se razvije iz gibalnega

dogajanja, saj otrok tako lažje poveže besedo z gibom. V plesni dramatisaciji uporabljamo metodo vodenja in metodo izmišljanja.

V tretji definiciji najdemo že bolj natančne napotke za delo s plesno dramatisacijo.

Schmidt (2013) pravi, da je plesna dramatisacija za otroke igra. Pomembno je, da so otroci ves čas na prizorišču, saj le tako ne »padejo iz svoje vloge«. Na ta način je vzgojitelj tudi manj krivičen do stranskih vlog, ki niso ves čas na odru tako kot glavne vloge. Ob dogajanju odrasel ne bere teksta in ne opisuje dogajanja. Če pa vseeno želi opisati prizorišče, to stori pred pričetkom plesne dramatisacije. Med njo dogajanje komentira odvisno od trenutne situacije, saj otroci niso vedno enako razpoloženi. Kadar je vlog manj, kot je otrok, si izmisli nove. Ko nihče ne želi prevzeti določene vloge, to vlogo prevzame vzgojitelj. Vsekakor en otrok ne sme igrati več vlog, saj se lahko dobro vživi le v eno vlogo. Plesna dramatisacija traja toliko časa, dokler so zanjo še zainteresirani otroci. Pri predšolskih otrocih pa moramo biti pazljivi, da jim ne kratimo njihove ustvarjalnosti. Zato če se kakšen dan dlje časa ustavimo pri določeni sceni, jih ne prekinjamo. Če moramo plesno dramatisacijo predčasno prekiniti, na kratko povemo zgodbo do konca.

Povezovanj z drugimi področji je v plesni dramatisaciji veliko.

Voglar (1984) pa o glasbeni dramatisaciji pravi, da se otrok rad vživlja v različne vloge iz pravljic in jih spreminja v žive igre. Besedilo pravljice lahko govorijo otroci sami ali pa se predvaja na glasbenem predvajalniku. Ko uporabljamo glasbeni predvajalnik, otroci izražajo dogajanje s svojim gibanjem. Glasbene pravljice lahko oživijo kot lutkovne igre, dramatisacije ali ob episkopu. Ob tem pa otroci sodelujejo kot glasbeniki ter z malimi instrumenti spremljajo vse ali le nekatere skladbe, ki jih predvaja glasbeni predvajalnik.

2.2 ELEMENTI PLESNE DRAMATIZACIJE

Spodbude

Literarna dela, lutke, glasba, kostumski in scenski pripomočki predstavljajo spodbude za plesno dramatisacijo. Včasih prav zanimiva vsebina pravljice ali pesmi lahko vpliva na to, da bi si otroci sami zaželeli plesne dramatisacije.

Pri gibalnem ustvarjanju plesne dramatisacije zunanje spodbude predstavljajo trakovi, baloni, obroči, maske, rute, vrvicice idr. Ko otrok v svoje gibanje vključi lovljenje, metanje, plazenje, valjanje trakov, obročev, idr., spoznava odnos med seboj in predmetom. Ob tem otrok spozna predmet še na drugačen način. Ugotovi kakšno gibanje mu omogoča predmet ter ob tem odkriva nove korake in oblike gibanja (Zagorc, 1997).

Poleg zunanjih spodbud za ples pa uporabimo tudi notranje. Te izhajajo iz domišljjskih predstav posameznika: gibanje, vedenje živali, oblike v okolju, literarne in likovne spodbude, podoživljanje čustvenih stanj in lastnih doživetij (Kroflič in Gobec, 1995).

Vogelnik (1994) notranjim spodbudam za ples doda, da izhajajo iz notranjih telesnih, čustvenih, doživljajskih ali razumskih vzrokov ali pa kot odzivanja in odgovori na zunanji svet.

Glasba je najpogostejša spodbuda za ples. Z gibanjem se odzovemo na ritem. Enako kot pri drugih umetnostih se pri plesu ne odzivamo le na slišano/videno ampak tudi na doživetje in občutenje. Glasba pa je le ena izmed spodbud za ustvarjalno gibanje. Poleg likovnih spodbud, gibanja s kostumi in maskami, plesne dramatisacije pravljice ali pesmi in plesa izzvanega z opazovanjem narave poznamo tudi ples z rekviziti. (Geršak, 2006).

Zagorc (1997) pravi podobno kot Geršak, da plesu spodbudo predstavlja glasba, njen ritem, tempo, melodija in zvrst. Otroci za gibanje velikokrat potrebujejo določeno spodbudo. Potrebno jih je tudi spodbuditi, da med gibanjem razmišljajo o svojih ciljih, saj drugače hitro pozabijo na njih in se prepustijo drugačnim ciljem.

Kroflič in Gobec (1995) pravita, da se otrok izraža spontano, vendar pa pri načrtovanem delu ne moremo ostati le pri otrokovih spontanostih. S primernimi spodbudami načrtno razvijamo gibno-plesno izražanje in otroku širimo možnosti izražanja. Spodbude uporabljamo iz otrokovega vsakdanjega okolja, iz narave in različnih umetniških področij. Spodbude so

vezni člen med plesno vzgojo in drugimi področji, saj so bogat vir za gibno-plesno ustvarjanje.

Spodbude mora odrasel črpati iz različnih kurikularnih področij ne le iz umetnosti. Prav vključevanje spodbud iz drugih področij povzroči, da se lahko otroci bolj ali manj odzovejo na plesno dramatisacijo.

Delitev pravljice na plesne prizore

Pravljico večinoma razdelimo na prizore skupaj z otroki. Ko je ta naloga za otroke prezahtevna (npr. pri mlajših otrocih), jo namesto njih opravi vzgojitelj. Paziti moramo, da z razdelitvijo pravljice na prizore ne prekinemo ali spremenimo njene vsebine. Prizori ne smejo biti predolgi in preveč podrobni, da se igralci in gledalci v njih ne izgubijo. Na dolžino posameznega prizora vpliva količina vključenih podrobnosti pravljice. V celotni plesni dramatisaciji mora biti zajeto bistvo pravljice, zato moramo biti pozorni, da tega ne izpustimo. Pred začetkom uprizarjanja plesnih prizorov si lahko zastavimo več prizorov, ki jih kasneje lahko izpustimo, skrajšamo/podaljšamo. To naredimo takrat, ko vidimo, da kakšen prizor ni potreben oz. je predolg/prekratek. Pri delitvi pravljice na plesne prizore si vzgojitelj večkrat težko predstavlja kako bo to videti v realnosti, zato so ti prizori le nek okvir celotne plesne dramatisacije. Podobno je tudi pri scenariju, ki ga kasneje prav tako lahko še velikokrat spremenimo. Odrasel si težko vnaprej zamišlja kako se bodo otroci v posameznih prizorih obnašali, zato so med ustvarjanjem plesne dramatisacije velikokrat prisotne spremembe, na katere vpliva razpoloženje otrok, njihove izkušnje in ideje.

Izbor glasbe

Neubauer (2006) pravi, da je potrebno pred izborom glasbe razmisliti ali bomo imeli živo glasbo (klavirsko spremljavo, orkester, komorni ansambel) ali posneto glasbo (kasete, CD, DVD). Včasih je težko izbrati ustrezno glasbo, vendar si lahko pri tem pomagamo s katalogi glasbenih plošč. Izbiramo lahko med simfoničnimi in komornimi glasbenimi deli, opernimi in klavirskimi skladbami ter glasbo posameznih instrumentov. Na voljo so tudi že napisane baletne in plesne skladbe, lahko pa se dogovorimo s skladateljem, da posebej za nas in našo zgodbo napiše glasbo.

V vrtcu glasbo redko izvaja orkester ali komorni ansambel. To večkrat nadomestimo s posneto glasbo ter z igranjem vzgojiteljic in otrok na instrumente. Tudi v plesni dramatizaciji lahko ena skupina otrok igra na male instrumente, druga skupina pa pleše. Kasneje se skupini zamenjata, da vsi otroci izkusijo obe vlogi.

Na predšolski stopnji je pomembno, katero zvrst glasbe bomo uporabili v plesni dramatizaciji. Izbor glasbe prilagodimo glede na starost in poslušalske izkušnje otrok. Izbiramo med glasbenimi deli, ki so namenjena otrokom in tistimi, ki so namenjena odraslim (Moog, 1968, v Denac, 2002).

Najbolje je, da za dramatizacijo pravljice izberemo otroške, ljudske pesmi, klasično ali sodobno glasbo. Še boljše pa je, ko otroci z instrumenti ustvarijo svoje skladbe. Takrat se počutijo pomembne in hkrati tudi veliko bolj uživajo, kot da bi namesto tega poslušali skladbe. Razne popevke, kratkotrajne plehke uspešnice, komercialni pop ipd. zvrsti glasbe v predšolskem obdobju niso primerne. Vse to otroci prevečkrat že slišijo na radiu ali kje drugje. Prioritetna naloga vzgojitelja pa je, da otrokom ponudi kvalitetno in dobro glasbo, ki jo najdemo skoraj v vseh zvrsteh glasbe. Na njen izbor mora vplivati le večja mera vzgojiteljeve kritičnosti do nje. Dobro je tudi, da ene vrste glasbe ne mešamo z drugo, saj lahko otrok pomeša različne vrste glasbe med seboj.

Za poslušanje glasbe izbiramo med kvalitetnimi deli ljudske in umetne glasbe iz vsega sveta in različnih glasbenih obdobj. Lahko se odločimo za kratke skladbe ali za odlomke večjih glasbenih del (Pesek, 1997).

Geršak (2006) sicer pravi, da večina otroških pesmic ni bila ustvarjena za ples, ker imajo enakomeren ritem.

Scena, kostumi, rekviziti

Scena mora biti funkcionalna in ne sme odvracati gledalčeve pozornosti od dogajanja na odru. Sceni, ki omejuje odrski prostor z zavesami ali kulisami, je potrebno najti ustrezno osnovno barvo. Najbolj skromno sceno predstavljajo zavese iz platna, ki imajo to prednost, da omogočajo igranje vsega, kar hočemo (Ahačič, 1969).

Pomembno vlogo pri sceni igra tudi luč. Z njo lahko poudarimo določene plesne trenutke in s tem dvignemo celotno predstavo na višjo raven. Nasprotno lahko slaba osvetlitev uniči še tako dobro predstavo (Neubauer, 2006).

Ideja uporabe pripomočkov v plesni dramatisaciji izhaja iz gledališča, le da so pripomočki v dramatisaciji uporabljeni z drugačnim namenom kot v gledališču. V plesni dramatisaciji se manj uporabljajo (Toye in Prendiville, 2000).

Kostum se mora skladati s sceno in poudarjati značaj osebe, ki ga nosi. Za otroške prireditve so kostumi lahko iz različnih materialov, lahko so izdelani v celoti ali pa se omejijo le na najbolj tipične podrobnosti. Kostum je nujno potreben, saj se z njim otrok vživi v svojo vlogo (Ahačič, 1969).

Neubauer (2006) pravi, da mora kostum dopolnjevati ples in ne sme odvracati pozornosti gledalcev od plesalcev in njihovega gibanja. Izbor materiala za kostum na nek način narekuje gibanje plesalca. Okoren material plesalcu onemogoča svobodno gibanje, medtem ko lahek material omogoča povsem drugačno gibanje. Zato je pomembno, da imajo plesalci že na začetku nastajanja predstave oblačila podobna tistim, ki jih bodo imeli na predstavi. Predvsem mlajše plesalce je potrebno navajati na pravilen odnos do kostuma pri oblačenju in slačenju ter shranjevanju oblek, rekvizitov.

Preveč bogato izdelani kostumi predstavljajo zmedo za gledalca, saj ne ve, na katero stvar bi se osredotočil, premalo in slabo izdelan kostum pa lahko naredi predstavo pusto. Gledalec si pri slabem kostumu oz. maski težko zamišlja, katero vlogo igralec predstavlja. Seveda otroci nimajo toliko težav pri gledanju slabših kostumov, saj njihova domišljija nima ovir. Vseeno pa je pomembno, da poudarimo glavno prepoznavno stvar pri določeni vlogi.

Tistim, ki igrajo starejše vloge, nikakor ne smemo risati na obraz senc in gub. Uporaba realističnih brad in brkov je prav tako povsem odveč. Za to vlogo, vloge živali in pravljичnih bitij, je najboljša rešitev maska¹ (Ahačič, 1969). G. Schmidt (osebna komunikacija, 17. 4. 2014) se ne strinja, da je za vlogo živali ali pravljичnih bitij najboljša rešitev maska. Pravi: »To velja le za šolske otroke. Predšolski otroci se ne počutijo dobro, če imajo masko na obrazu«. Maska nikoli ne sme posnemati resničnosti. Če igralec ne govori, lahko nosi masko čez cel obraz, če pa nastopajoči govori, mu maska ne sme zakriti ust. Otroek se za masko

---

¹ Takšna maska, ki se nariše na obraz (npr. brke za mačko).

počuti varno skritega in je zato njegov nastop lahko bolj samozavesten, kot če bi igral z odkritim obrazom (Ahačič, 1969).

Gibanje, skrito za masko in kostumom, povzroča neverjetne učinke. Ker maska otroku omogoča anonimnost, je njegovo doživljanje gibanja bolj izrazito. Pod njo postane bolj odprt, sproščen in osvobojen zunanjih pritiskov (Zagorc, 2006).

Različni rekviziti (npr. kape, klobuki, ušesa, repi, kljuni ...) otrokom (igralcem) pomagajo, da se še dodatno vživijo v svojo vlogo (Voglar, 1984). »Vendar, če jih ne ovirajo pri gibanju. Če opazimo, da si popravljajo kape, ušesa, kljune ... jih opustimo« (G. Schmidt, osebna komunikacija, 17. 4. 2014).

Le-ti morajo biti enostavni, izdelani iz kartona, plastičnih ali papirnatih vreč, različnega blaga, lepenke, lesa, časopisnega, krep ali drugega papirja. Realistične predmete lahko uporabimo, ko ti hkrati predstavljajo dekorativen scenski element, če prispevajo h karakterizaciji osebe ali ko imajo določeno dramaturško funkcijo (prav tam).

Ne sme jih biti preveč, da otroka ne ovirajo pri gibanju. Ni nujno, da ima vsaka vloga rekvizite, saj jih nekatere vloge ne potrebujejo. Primer: V pravljici Peter in volk ptiči med celotno predstavo ne potrebujejo nobenega rekvizita pri gibanju, da bi svojo vlogo še dodatno poudarili. Za gibanje so dovolj le otrokove roke in preprost kostum, ki predstavlja ptiča.

Uporaba rekvizitov na nov in drugačen način spodbudi domišljijo in pestro gibanje otrok. Prav te izkušnje pa bogatijo plesno izražanje (Geršak, 2006).

Predstavitev plesne dramatisacije

Na predstavitev plesne dramatisacije povabimo gledalce na različne načine (ustno, pisno). Tako kot gledališke, dramske in druge odrasle predstave z informacijskimi gradivi (programski list, vabilo) vabijo gledalce, lahko ta informacijska gradiva uporabimo tudi v otroških predstavah. V vrtcu izdelamo skupaj z otroki vabila, napišemo programski list, na plakat napišemo kratko vsebino predstave, staršem povemo o predstavi, ko pridejo po otroka v vrtec, idr. »Kadar želimo o predstavi seznaniti morebitne gledalce in jih pritegniti k obisku, izdelamo večje plakate in manjše letake, na katerih so le najpomembnejši podatki z naslovom ter o kraju in času predstave (Neubauer, 2006, str. 45).«

Celotna predstava poteka tako, kot smo jo vadili zadnjih nekaj dni. Na predstavi moramo biti pripravljeni na vse. Največkrat se pri otrocih zgodi, da se tik pred predstavo ustrašijo

gledalcev, jih popade trema in zaradi tega ne želijo nastopati. Plesna dramatizacija omogoča, da eno vlogo igra več otrok. Tako nikoli nobena vloga v predstavi ne manjka. Tisto vlogo, ki jo igra le en otrok odigramo mi ali pa kdo od otrok, če želi. Pri plesni dramatizaciji se vsi otroci preizkusijo v vseh vlogah. Če kakšnega otroka na dan predstave ni ali pa ga popade strah, to ne predstavlja nobenih težav.

Dobro je, da predstavo tudi posnamemo, saj si tako otroci lažje pogledajo kaj so ustvarili ter kako so se gibal.

Ahačičeva (1969) še pravi, da je nepogrešljiva lastnost vsakega nastopanja iskrenost in pristnost.

2.3 VLOGA PLESNE DRAMATIZACIJE PRI OTROCIH

Umetnost ima v vzgoji vsakega otroka pomembno vlogo. Že v zgodnjem otroštvu so otroku ritem, glasba in gibanje najbližji. Glasba vnaša v otrokov svet toplino in radost ter pomembno vpliva na njegov duševni in telesni razvoj. Preko plesa in glasbe se otrok uči doživljanja, spoznavanja svojih sposobnosti, ustvarjalnih moči in komunikacije. Gibanje mu daje priložnost, da izrazi skrivna občutja, ki jih drugače ne pokaže.

Plesna dramatizacija otroku omogoča doživljanje glasbe in plesa ter mu s tem zbudi veselje do nje. Zagorc, Vihtelič, Kralj in Jeram (2013) so ugotovile, da je predšolskim otrokom blizu neverbalna komunikacija, ki jim jo omogoča ples. S plesnim izražanjem se postopno razvijejo pozitivni in dobri medsebojni odnosi med otroci, vzpostavljati pa se začne tudi občutek varnosti, zaupanja in sprejetosti.

Otrok spoznava sebe kot samostojnega oblikovalca in ustvarjalca, svoja dela pa kot pomembna, saj z njimi prispeva k oblikovanju zgodbe. S tem gradi samozavest in svojo vlogo v skupini doživlja kot smiselno. Toye in Prendiville (2000) pravita, da ko otroci prevzamejo vloge iz pravljice, bolj razmišljajo, kot če ostanejo pasivni.

Z dramatizacijo se otroci v vlogah poistovetijo z vzgojiteljem, ki predstavlja živi vir informacij. Hkrati se otrok zave, da so si vse vloge v predstavi med seboj enakovredne in enako pomembne. Med otroci se tako že na začetku ustavi tekmovanje kdo ima boljšo vlogo. Vsi preizkusijo vse vloge, ki so v pravljici, saj na ta način vidijo, da vsaka vloga prispeva svoj del k plesni dramatizaciji. Tako spoznajo, da so v plesni dramatizaciji vsi pomembni. To

pomembnost doživijo tudi s tem, da so vsi otroci celotno predstavo na odru. Med nastajanjem plesne dramatisacije otroci krepijo medsebojne odnose s tem, ko si med seboj pomagajo, podpirajo drug drugega, si vedno bolj zaupajo, se poslušajo in upoštevajo ter zaznavajo čustva drugih. Plesna dramatisacija razvija dobre socialne odnose v skupini. Skupina se bolj poveže, saj morajo delati skupaj, da se na koncu vidi rezultat – predstava. Ustvarjalni so v skupini, parih in individualno. Toye in Prendiville (2000) sta ugotovila, da se otroci v skupini srečajo z različnimi stališči, s katerimi se lahko tudi ne strinjajo. Kljub temu sprejemajo podobno ali drugačno mnenje. Avtorja pravita, da se to mora zgoditi, da lahko igrajo kot celotna skupina, ki se spoprijema s težavami. Težave, ki se pojavijo pri plesni dramatisaciji otroci lahko rešijo le, če delajo skupaj, kar kasneje vpliva na lažje reševanje problemskih nalog.

V manjših skupinah, kjer eno vlogo igra več otrok, se otroci dogovarjajo, usklajujejo gibe, se opazujejo in nekateri tudi posnemajo. Kjer eno vlogo igra en otrok, ta pokaže svoje gibe in ne ponavlja gibov drugih otrok. Plesna dramatisacija povezuje otroke v skupini in jim da še drugačen pogled na soigralce. Zagorc, Vihtelič idr. (2013) pravijo, da ta izkušnja posameznika usposablja za ustreznejše sobivanje v skupini. Koban Dobnik (2005) prav tako izpostavi posameznika. Le-ta se uveljavlja kot član skupine, ki sodeluje v medsebojni povezanosti in odvisnosti.

S plesno dramatisacijo vplivamo tudi na razvoj jezika. Toye in Prendiville, (2000) pravita, da ko želimo pospešiti učenje jezika, otroka postavimo v položaj, kjer mora govoriti in poslušati. Jezik izboljšajo tudi, ko jih vzgojitelj v razpravi spodbuja k razmišljanju o idejah v zvezi z zgodbo.

Učijo se razlike med realnim in fiktivnim svetom. Uporaba rekvizitov otroku pove kdaj igra vlogo in kdaj ne. Pravljičica otroke popelje v fiktivni svet le v plesni dramatisaciji, takoj ko z njo zaključijo (slečejo kostume, pospravijo sceno ...) pa se otroci vrnejo v realnost (prav tam). Večina pravljic vsebuje neko sporočilo/nauk zgodbe. Nauk večinoma ni izražen z besedami, vendar je skozi zgodbo precej očiten. Starejši otroci (5–6 let) ga že lahko razberejo. Skozi igro (dramatisacijo) skrito sporočilo veliko lažje razumejo mlajši otroci. Zgodbe s sporočilom oz. naukom so za otroke poučne, saj jim dajejo zgled, kako naj se v podobnih okoliščinah vedejo. Glasbena pravljica Peter in volk prav tako vsebuje sporočilo, ki govori, da ne delaj slabih dejanj, ker se to kasneje lahko zgodi tudi tebi. V primeru te pravljice je volk, ki je nagajal mački in ptički, na koncu odšel v živalski vrt. S plesno dramatisacijo otrok podoživi celotno zgodbo in občuti njeno sporočilo.

Pisateljeve ideje o zgodbi otroci razumejo svobodno, zato jih lahko razširijo in ustvarijo svoje ideje. Z zgodbo manipulirajo, tako da nasprotovanja rešijo s svojimi idejami. S tem postanejo močna skupnost, ki je zmožna reševati probleme in razjasniti zadrege. To na otroke vpliva tako močno, da to znajo uporabiti ne le trenutno, v dramatizaciji, ampak tudi kasneje v vsakdanjem življenju.

Poleg občutljivosti za gibanje razvija vzgojitelj tudi občutljivost za ostala kurikularna področja (matematika, narava, družba, jezik, likovna in filmska umetnost). Nekateri mislijo, da plesna dramatizacija ne omogoča povezave s področjem narave. To lahko poveže s samo vsebino pravljice, če ta govori o naravi. Nekaj povezav lahko najdemo tudi v pogovoru o značilnostih živalih, njihovem okolju ..., ki nastopajo v pravljici. Matematiko lahko vzgojitelj vključi s spoznavanjem prostora, z rabo izrazov za opisovanje položaja rekvizitov ali podobnimi načini. Druge umetnosti se že same po sebi povezujejo s to umetnostjo. Likovno umetnost vključimo z risanjem po poslušanju pravljice ali po gibanju, filmsko pa lahko vključimo s snemanjem predstave in njenim ogledom. Ta kurikularna področja lahko vzgojitelj vključi v katerokoli fazo dramatizacije. Povezovanje narave, družbe, matematike, gibanja, jezika in umetnosti pripomore, da se otrok hkrati razvija na več področjih.

Ta vrsta gibno-plesne dejavnosti omogoča spoznanje življenjskih vrednot, kot so zaupanje v ljudi, prijateljstvo, sproščenost in veselje, ustvarjalnost, zadovoljstvo s samim seboj in sposobnost komuniciranja z drugimi ter s samim seboj. Ne spodbuja pa razvijanja vrednot sodobnega časa, kot so pridobivanje materialnih dobrin, potrošništvo, tekmovalnost in uspešnost. Otrok s plesno dramatizacijo spoznava svoje telo, izraža čustva in se uči spoštovati čustva drugih (Zagorc, Vihtelič idr., 2013).

Gibanje vpliva na celotno telo: pospeši dihalni, srčno-žilni, senzomotorični idr. funkcionalne sisteme. Razvijajo se gibalne sposobnosti koordinacija, moč, gibljivost, ravnotežje, hitrost in natančnost, aerobne in anaerobne sposobnosti ter senzomotorične sposobnosti. Hkrati se razvijajo tudi posebne plesno-gibne sposobnosti. Glasba v plesni dramatizaciji vpliva na druge dele telesa kot samo gibanje. Pri igranju na instrumente so vključeni le nekateri deli telesa – roka, prsti. Petje in igranje na instrumente vzbudita miselne procese (razumevanje, predstavljanje, povezovanje npr. giba in udarca na instrument) in dojemljivost za ritem, hitrost povezovanja (prav tam).

Kroflič in Gobec (1995) pravita, da gibanje sprošča mišično in duševno napetost otrok. Človek z gibanjem sprošča napetost, ki je posledica različnih pritiskov v njem samem in iz okolja. Zato ima gibanje za otroke tudi terapevtsko vrednost.

2.4 VLOGA ODRASLIH

Vzgojitelj se mora na vsako plesno uro temeljito pripraviti. Pri načrtovanju mora upoštevati naslednja načela: načelo postopnosti in sistematičnosti, načelo življenjske in psihične bližine, načelo nazornosti, načelo ustreznosti razvojni stopnji in specifična načela plesne vzgoje (načelo aktivnosti, interesa in individualizacije). Z upoštevanjem načel si zastavi še primerne cilje in naloge. Pri oblikovanju dela pa upošteva telesni, čustveni, umski, socialni in estetski razvoj (Zagorc, 1997).

Koban Dobnik (2005) pravi, da je potrebno pri načrtovanju glasbeno-plesnih aktivnosti upoštevati interese in razvojne možnosti otrok. Odrasel mora biti pozoren na upoštevanje spontano glasbeno-plesnih odzivov. Dobro je, če je delo načrtovano, a hkrati odprto za ustvarjalnost, individualizacijo in trenutno razpoloženje otrok.

Ena izmed glavnih nalog plesne vzgoje je spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti otrok skozi oblikovanje gibanja. To nalogo z uspehom izvajamo le, če iščemo nove načine dela in spodbude za ustvarjalnost otrok (Kroflič in Gobec, 1995).

Če vzgojitelj dobro pozna skupino, lahko plesno dramatizacijo kar se da prilagodi, da bo čim bolj ustrezala vsem otrokom. Ne samo pri načrtovanju dela, ampak tudi pri izvajanju se mora vzgojitelj zavedati, da razvija več področij hkrati. Delo mora vedno prilagoditi odzivom otrok. Ko za delo niso preveč zainteresirani, ga skrajša in ko so pri delu zelo ustvarjalni, jih pusti, da v njem ustvarjajo.

Odrasel mora znati pripeljati otroka do tega, da se bo zavedal potencialnih zmožnosti svojega telesa za vse vrste gibanja (da se nauči zavedati prostora, gibanja skozi prostor, navzgor, navzdol, itd.). Vse to naj bi znal otrok uporabljati v vsakdanjih in umetniških gibanjih in v izraznem gibanju (Zagorc, 2006).

Dobro poznavanje glasbenih in gibalnih zmožnosti otrok, vzgojitelju pomaga, da uspešno načrtuje glasbene vsebine, otrokom pa omogočajo dobro gibalno-plesno izražanje. Vzgojitelj mora opazovati otroka pri odzivanju na glasbenem in plesno-gibalnem področju ter se pri tem ves čas zavedati svojih pričakovanj. S prezahtevnimi nalogami ne sme posegati v naravni tok otrokovega razvoja. Z različnimi spodbudami poskuša oblikovati bogato ter raznovrstno plesno in glasbeno okolje. Pestri in zanimivi viri spodbujajo otrokovo željo po ustvarjanju. Ves čas oblikovanja plesne dramatizacije se mora odrasel zavedati, da je otroku pomembnejši proces nastajanja kot rezultat. Upoštevati mora tudi, da le intenzivna in smiselno strukturirana

doživetja otroku omogočajo, da jih oblikuje v razumljivo sporočilo. Zato mora poskrbeti, da ima otrok možnost glasbo v celoti doživeti, saj jo lahko le tako izrazi z gibanjem in plesom.

Zagorc, Vihtelič, idr. (2013) pravijo, da je pozornost pri oblikovanju skupine usmerjena na skupino kot celoto, na odnose v skupini, na vloge, ki jih imajo otroci v skupini, na otroke s posebnimi potrebami ter kako na skupino vpliva gibanje.

Vzgojitelj si pri plesni dramatizaciji poleg plesno gibalnih ciljev zastavi in uresničuje cilje tudi iz drugih področij (narave, družbe, matematike, jezika). Pripraviti mora takšno plesno dramatizacijo, ki bo pritegnila vse otroke, ne samo deklice temveč tudi dečke ali obratno. Pri tem mora poskrbeti in organizirati dejavnost tako, da se otrok lahko vključi v skupino. Bolj sposobnim otrokom postavi zahtevnejše naloge, nemirnim in impulzivnim otrokom pa omogoča sproščanje in uveljavljanje. Otroke, ki se težko vključijo v skupino še dodatno motivira in spodbuja. Pomembno je, da vzgojitelj spodbuja medsebojno sodelovanje, izvirnost, raznoliko gibanje, nove interese, idr. (Kroflič in Gobec, 1995).

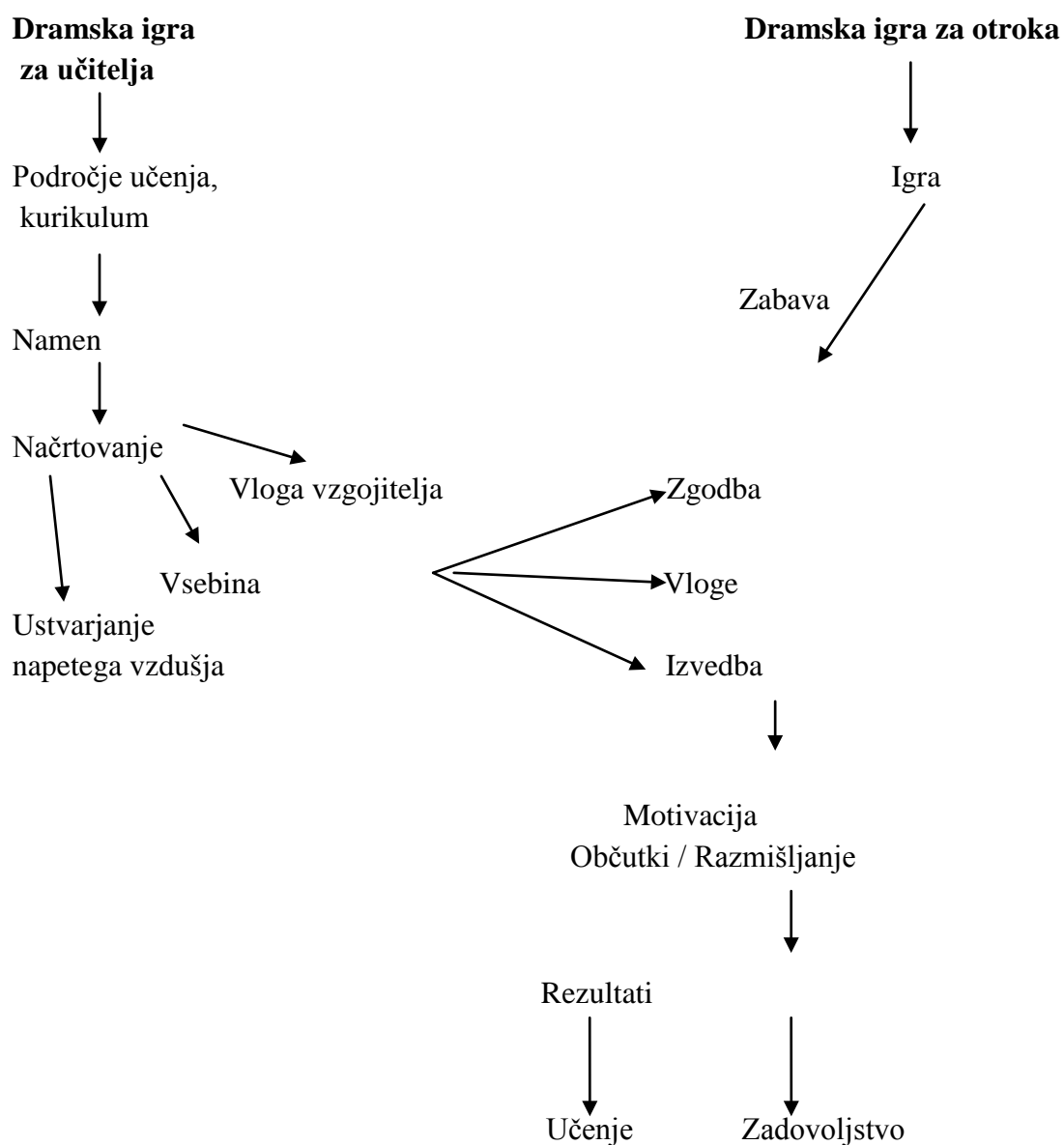
Vzgojitelj nikoli ne sme pozabiti, da ples otrokom pomeni užitek, zato mora poskrbeti, da bodo v njem uživali tako otroci, kot on sam. Dobro opravljeno delo otrok vedno nagradi s spodbudo, ki jim bo dala zagon za nadaljnje delo. Med samim procesom mora vzgojitelj otroke pohvaliti, saj le tako vedo da delajo prav.

Odrasel naj upošteva, da je na začetku gibno-plesne igre v skupini od 2 do 10 otrok, ki so pripravljeni v skupini sodelovati, se prilagoditi zahtevam naloge... To število se prilagaja glede na prostor, prisotnost otrok in zmožnosti. V skupinski obliki dela se razvija individualni ustvarjalni proces posameznika in cele skupine (Kroflič in Gobec, 1995).

Zagorc (1997) pravi, da morajo biti razlage in navodila, ki jih daje vzgojitelj, preprosta, dobro razumljiva, kratka in sistematična. Zavedati se mora, da je pri plesu "izdelek" poln različnih plesnih umetnin, zato je za otroke pomembno, da ga pokažejo drug drugemu, svojim prijateljem, vzgojiteljem ... Ko otroci nastopajo, se znajdejo v posebnem svetu. V njem se srečajo s tremo, manj prijetnimi čustvi, hkrati pa občutijo srečo in veselje ob uspehu in aplavzu. Zaradi tega mora vzgojitelj poskrbeti, da se otroci v tej vlogi znajdejo čim večkrat, saj se bodo le tako naučili spopadati s tremo in manj prijetnimi čustvi.

Gibanje lahko vzgojitelj izrabi za spodbujanje otrokove ustvarjalnosti. Prav zaradi ustvarjalnosti vzgojitelj ne more delati po enakih pripravah, ampak je ustvarjalec vzgojnega procesa (Kroflič in Gobec, 1995).

Slika 1: Prikaz dramske igre za učitelja in otroka (Toye in Prendiville, 2000, str. 14)

3. GLASBENA PRAVLJICA

3.1 DEFINICIJA GLASBENE PRAVLJICE

Glasbena pravljica je glasbeno didaktična dejavnost, ki besedilo obogati z glasbo (petjem pesmi, igranjem na instrumente, poslušanjem instrumentalnih skladb). Le-ta mora ustrezati zgodbi in biti postavljena na pravo mesto.

Poiskala sem dve definiciji, ki bolj natančno opredeljujeta glasbeno pravljico.

Glasbena pravljica je sestavljena iz treh delov; vsebine, besedila in glasbe. Glasba izraža predvsem notranjo naravo dogajanja, naravo nastopajočih oseb in čustvena stanja. Vsebina, izražena z besedami, v otroku zbudi misli in čustva, ki jih glasba poglobi in bogati. Vsebina glasbene pravljice mora omogočati besedi in glasbi enakopravni delež. Ko otrok ne more spremljati glasbe ob pravljici, potem ji odvzamemo možnost, da bi otroku dajala to, kar mu lahko da (Voglar, 1989b).

To je posebna vrsta pravljice, ki poleg tega, da se otrok ob njej nauči peti pesem, vsebuje še prvine literarne zvrsti. Pripoved vsebuje glasbo, ritem, ponavljanje besed in zvočnost jezika. Večinoma je namenjena veselju nad drobnimi dogodki in petju pesmic, ki kot rdeča nit povezujejo besedilo med seboj. Pesem, ki se lahko večkrat ponovi je zapisana tudi z notami (Saksida, 1998).

3.2 IZBIRA GLASBENE PRAVLJICE

Na začetku izberemo preprosto, lahko razumljivo pravljico ter takšno, ki jo otroci že poznajo. Kasneje, ko otroci večkrat slišijo glasbeno pravljico in ko so malo starejši (4–5 let in več) pa izberemo malo bolj zapletene in neznane pravljice. Glasbeni pravljici bodo otroci lažje sledili, če bodo posamezne skladbe spoznali že prej. Postopno pripravljanje na poslušanje glasbene pravljice bo koristno takrat, ko glasbena pravljica vsebuje veliko različnih skladb (Voglar, 1989a).

Za glasbeno pravljico lahko izberemo katerokoli pravljico. Ni pomembno ali pravljica že vsebuje skladbe ali ne, saj lahko le-te kasneje sami dodamo.

Število vlog v pravljici ne sme vplivati na odločitev izbire pravljice. Vloge lahko dodamo in/ali povečamo njihovo število. V moji plesni dramatisaciji sem povečala število ptičev, lovcev in mačk, ker drugače ne bi nastopali vsi otroci.

Vzgojitelj mora pri izbiri pravljice upoštevati tudi njeno vsebino. Le-ta ne sme biti namenjena le deklicam ali dečkom. Predvsem je to pomembno pri starejših otrocih, ki imajo že različne interese. Zgodba ne sme govoriti le o princeskah, dojenčkih, in podobnem, ker tako odvrnemo dečke, da bi sodelovali, enako velja za deklice. Pri plesni dramatisaciji mora sodelovati celotna skupina ne le en spol. Zato mora vzgojitelj pazljivo izbrati pravljico.

Večina pravljic ima moralni nauk. Klasične pravljice moralnega nauka nimajo jasno izraženega, zato otrok potrebuje dodatno interpretacijo za razumevanje moralnega nauka (Toye in Prendiville, 2000). Tega jim vzgojitelj lahko razloži pri seznanjanju otrok s pravljico, da se postopno zavedo, da ima pravljica globlje sporočilo.

Nekatere pravljice so bolj pogosto izbrane za oblikovanje glasbene pravljice kot druge. Voglar (1989b) jih našteje: Mojca Pokrajculja, Živali pri babici Zimi, Pod medvedovim dežnikom, Zrcalce, Debela repa, Sapramiška ... Razlog za to je takšna pravljicična vsebina, ki jo lahko glasba izraža. V teh pravljicah nastopajo osebe in živali, ki so blizu glasbi. Vloge v pravljici doživljajo čustva, ki jih glasba lahko podpre. Ne samo vsebina, temveč tudi zgradba pravljice mora omogočati dovolj priložnosti za vključevanje glasbe.

3.3 PETER IN VOLK

Sergej Prokofjev je bil ruski skladatelj, pianist in dirigent, ki se je rodil v vasi Soncovka leta 1891. Odraščal je v družini izobraženih staršev. Že njegova mama je bila glasbeno nadarjena. Starši so ga pri trinajstih letih poslali na sprejemni izpit za konservatorij. Uspešno ga je opravil in pričel se je učiti harmonije. Kasneje se je lotil igranja klavirja. Ko je končal s študijem kompozicije je dobil naziv svobodnega umetnika. Po diplomi leta 1914 je odšel na potovanje v Anglijo, kar pa je bilo za mladega umetnika odločilno. Po oktobrski revoluciji je odpotoval najprej v Tokio, potem v Ameriko, kjer je tudi kar nekaj časa živel. Za dalj časa se je naselil na obrobju južnobavarskih Alp. Od tam je potoval na turnee, ki so bile v glavnih evropskih mestih (Pariz, London, Bruxelles, Barcelona ...) Po petnajstih letih se je ponovno

za stalno vrnil v domovino. Leta 1952 je začel bolehati, umrl pa je 5. 3. 1953 (Petrić, 1962). Prokofjev je eden izmed pomembnih glasbenikov 20. stol.

Prokofjeva glasba ni preprosta. Delo Peter in volk lahko napravi vtis, da je to skladatelj, ki ga ni težko poslušati, vendar je njegova glasba večinoma zahtevnejša (Waugh, 2000).

Glasbene pravljice Peter in volk Prokofjev ni napisal kot samostojno delo. Leta 1936 je sam napisal zgodbo, ki jo med igranjem orkestra pripoveduje recitator. Besedilo, ki ga je napisal, je bila osnova za skladbo z istim imenom.

Osebe in dogodke je upodobil z glasbo. Skladba je napisana za vsako osebo posebej, saj s tem mlajšim poslušalcem predstavlja posamezna glasbila in njihove značilnosti. Gre za očarljivo glasbeno pravljico, kakršnih je v svetu glasbe bolj malo. Razumljiva je otrokom v njej pa uživajo tudi odrasli (Prokofjev, 1996). Ta glasbena pravljica sodi med Prokofjeva najpomembnejša zborovska dela.

V zgodbi vsak lik predstavlja in opisuje določeno glasbilo ali skupino glasbil:

- ptička - flavta
- račka - oboa
- mačka - klarinet
- dedek - fagot
- volk - rogovi
- lovci - pihala
- Peter - godala
- streli lovcev - timpani in veliki boben

Prokofjev s fagotom orisuje Petrovega dedka. Skladatelji uporabljajo tolkala tudi za upodabljanje resničnih zvokov iz življenja. V glasbeni pravljici Peter in volk bobni in druga tolkala predstavljajo pokanje pušk (Waugh, 2000).

Po Prokofjevi zgodbi je leta 1946 Walt Disney posnel risani film.

Obnova pravljice

Peter je deček, ki živi pri dedku sredi gozdne jase. Nekega dne Peter odpre vrtna vrata in za njim račka izkoristi priložnost, da bi se okopala v ribniku. Račka in ptička se nato začneta prepirati, mačka pa se medtem neslišno splazi do ptičke. Ko bi jo skoraj ujela, je ptička odletela. Iz hiše pride dedek, ki se jezi na Petra, ker je pustil vrtna vrata odprta. Toda Peter pravi, da se on volka nič ne boji, dedek pa ga hitro odpelje v hišo. Še preden je Peter stopil v hišo je iz gozda prišel volk. Račka je hitro stekla iz mlake, vendar je bil volk hitrejši. Ujel jo je in požrl. Volk se je nato plazil še okoli drevesa kjer je bila na eni veji ptička in na drugi mačka. Peter je stekel po vrv in splezal na vejo. S ptičkino pomočjo je Peter volku navil vrv okoli repa. Iz gozda so prišli še lovci, ki so hoteli volka ustreliti, vendar jih je Peter še pravočasno ustavil. Volka so vsi skupaj odpeljali v živalski vrt.

3.4 OBLIKOVANJE GLASBENE PRAVLJICE

Glasbene pravljice lahko oblikujemo sami ali uporabimo že oblikovane glasbene pravljice (npr. Živali pri babici Zimi v Voglar M., 1984, str. 38). Glasbene pravljice, ki so na kasetah ali CD-ju, lahko tudi sami oblikujemo, dramatiziramo, spremljamo in igramo z lutkami (Voglar, 1984).

Najboljše je, ko se vsebina v pravljici zaplete členjeno – s ponavljajočim se dogajanjem. Vsak vsebinski člen je variacija na temo, ima nekaj skupnega in nekaj novega. Nizanje podobnih stanj otroka pomirja, saj sluti, kaj bo sledilo. Členjena oblika zapleta glasbi omogoča, da se naravno vključi v dogajanje. Pri takšnih pravljicah glasba ni motnja, kot je lahko pri pravljicah s premočrtno obliko zapleta (Voglar, 1989b).

V pravljici naj ne bo veliko besedila in dogajanja, ampak veliko ponavljanja enakih situacij. Dobro je, da pravljica vsebuje takšne vloge, za katere lahko najdemo ustrezne skladbe in pesmi. Glasbo in besedilo moramo vedno ločiti. Otroci glasbe ne smejo jemati kot nekaj manj pomembnega. Z besedilom lahko otroke celo opozorimo na glasbo. Glasbo bodo otroci lahko pozorno poslušali le, če jo bomo vključili v ustrezne dele pravljice. Med napetimi prizori ni primerno vpletati glasbe, saj jo bodo v tem primeru doživeli kot motnjo in oviro. Če pripoved dopolnjevamo s skladbami, ki predstavljajo nastopajoče, potem jih zaigramo takrat, ko se ti

nastopajoči prvič pojavijo. Ko glasbena pravljica vsebuje skladbe, ki odražajo različna razpoloženja, jih vključimo, ko lahko naravno podprejo otrokovo čustvovanje. Skladba mora otroku omogočati, da čustvo, ki se je zbudilo ob doživljanju pravljice, globlje doživi in izživi (Voglar, 1989a).

Glasbena pravljica mora biti oblikovana tako, da glasba ni prisotna ves čas zgodbe. Če je glasbe veliko več kot besedila, se zgodba popolnoma izgubi v poplavi skladb. To lahko predstavlja veliko zmedo za gledalce, ki po koncu predstave ne poznajo pomena zgodbe. Vzgojitelj mora postaviti glasbo v pravljici tako, da otrokom pomaga. Skladbe naj jim omogočajo, da si lažje zapomnijo vrstni red oz. kaj si sledi ter se orientirajo, kdaj so na vrsti. Vse to mora vzgojitelj upoštevati predvsem takrat, ko glasbeno pravljico oblikuje sam ali se tega loti prvič.

3.5 GLASBA V GLASBENI PRAVLJICI

Sicherl-Kafol (2001) priporoča, da glasbo načrtujemo glede na njene cilje, saj le ti določajo namen vzgojno-izobraževalnega procesa.

V življenje otrok glasba vnaša veselje in radost, otrokom pa pomeni vir lepih doživetij in globokih čustvovanj (Koban Dobnik, 2005).

V glasbeni pravljici je glasba lahko posneta in jo predvaja glasbeni predvajalnik, lahko jo igrajo glasbeniki v živo, ali pa jo otroci igrajo na male instrumente ter pejejo pesmi. Otroci jo lahko ustvarjajo posamezno, v dvojicah ali pa v skupini. Tisti otroci, ki igrajo na instrumente ali pejejo, so poleg igranja in petja hkrati pozorni še na zgodbo, ki jo spremljajo. Nekatere pravljice vsebujejo manj in druge več glasbe. Zato je delež glasbe v glasbeni pravljici zelo različen. Voglar (1989a) razlikuje tri:

1. Delež glasbe je zelo majhen, ko ima glasba v pripovedovanju le dopolnilno, popestritveno vlogo. To pomeni, da sta v pripoved vključeni ena ali dve otrokom znani ali neznani otroški pesmici ali skladbi.
2. Pripovedovanje popestrimo z glasbo, ki je zvočno ilustrativne narave. Tu dogajanje ilustriramo z različnimi instrumenti.
3. V tistih glasbenih pravljicah, kjer je glasbe toliko kot besedila ali še več, je glasba pomembnejša od besedila.

Pred iskanjem skladb za glasbeno pravljico moramo vedeti, kaj od njih želimo. Ali želimo takšno skladbo, ki bo predstavljala osebo z njenimi zunanjimi značilnostmi (npr. oglašanje, gibanje)? Od skladbe želimo, da bo dodatno izrazila delo osebe (npr. oseba plava, pleše ...). S svojo melodiko, ponavljajočim ritmičnim vzorcem je lahko opora otrokovi predstavi. Ko od skladbe želimo, da v pravljici predstavlja rdečo nit, mora biti kratka in mora imeti dovolj glasbene moči. Skladba nam tudi omogoča, da otrok ob njej doživlja bližino do pravljice, določene osebe ... Pri izbiri skladb si lahko pomagamo tudi z naslovi, vendar skladbe ne smemo izbrati le zaradi naslova (Voglar, 1989b).

Na poti izbiranja skladb se lahko zgodi, da bi isto glasbeno delo uporabili za različne osebe, dogajanja v pravljici. Otroka to ne bo motilo, saj o skladbi ne bo razmišljal, če jo je že slišal, ampak se bo glasbi celovito predal. S tem bo začutil njeno celovitost in ta ga bo prevzela (prav tam).

Dramatizacije nekaterih pravljic omogočajo, da otroci preme govore pojejo (Voglar, 1989a).

Izbira instrumentov, pesmi

Če se odločimo, da bodo glasbo izvajali otroci na instrumentih ali jo bodo peli, moramo upoštevati sledeče: otroci lahko igrajo na male instrumente, med katere sodijo Orffova glasbila, improvizirani instrumenti, lastni in drugi instrumenti iz naravnih materialov (Denac, 2002). Naravni material, npr. kamenje, lahko privežemo tudi na dele telesa, saj s premikanjem povzročajo zvončkljanje, ropotanje, idr.

Ko se izbirajo instrumenti za glasbeno pravljico, je potrebno upoštevati starostno stopnjo otrok. Vzgojitelj se mora zavedati, da izbere takšen instrument, na katerega bodo otroci sami igrali, ga že poznajo in bodo zmogli izvesti predvideno tehniko igranja. Nov instrument mora otrokom predstaviti že nekaj mesecev pred pravljico, da ga dodobra spoznajo. Prva predstavitev instrumenta jim mora omogočati, da spoznajo njegovo ime, dobro slišijo njegov zvok in vidijo, kako se nanj igra. Vse to bo pripomoglo k temu, da bodo kasneje vedeli, če ga bodo lahko uporabili v določenem prizoru ali ne. Pri tem mora upoštevati, če bodo uporabili instrument samostojno ali v skupini z drugimi instrumenti. Ko otroci igrajo na več instrumentov hkrati, moramo paziti, če instrumenti skupaj dobro zvenijo. Pri izbiri instrumentov za starostno stopnjo si lahko pomagamo tudi z različnimi priročniki (Voglar, 1989a).

Tudi pri pesmih moramo upoštevati starostno stopnjo otrok. Zahtevnejše pesmi uporabimo pri starejših otrocih. Izbrati moramo takšne pesmi, ki se bodo nanašale na vloge ali dogodke, ki so v pravljici. Na izbiro pesmi vplivajo tudi poudarki v pesmi, takt, posnemanje različnih zvokov (oglašanje živali ...) med pesmijo, dodatni tleski, ploski, pavze med pesmijo, idr. V dramatisacijo so velikokrat vključene pesmi, ki jih otroci poznajo že od prejšnjih let ter jih med letom večkrat pojejo. Na te pesmi so otroci že čustveno navezani in so jim bližje kot nove pesmi. Vzgojitelj mora vključiti tudi kakšno novo ali drugačno pesem, kot so jih otroci vajeni.

Denac (2002) pravi, da je petje izraz čutnega stanja. Čustva do pesmi se razvijajo s ponavljanjem iste pesmi, zato je bolj priporočljivo, da otrok ponavlja isto pesem, namesto da ga učimo več različnih pesmi. Tiste pesmi, ki jih otroci poznajo, naj pojejo z veseljem in jih povežejo z gibalno-plesno dejavnostjo.

Novo pesem morajo otroci spoznati nekaj mesecev pred glasbeno pravljico, da bodo znali besedilo in melodijo zapeti brez težav. Starejši otroci lahko med znanimi pesmimi izberejo tisto, ki bi predstavljala določeno osebo ali dogodek. Denac (2002) pravi, da vzgojiteljev cilj ne sme biti, da bi otroci ob prvem srečanju s pesmijo že samostojno peli besedilo in melodijo. S tem bi bila presežena njihova sposobnost koncentracije in dojetanja. Pomembno je, da otroci pesem doživijo čustveno. Usvajanje pesmi mora biti v predšolskem obdobju celostno. Pesmi ne smejo biti prezahtevne za otroke, saj je potem bolje, če izberemo posnetek pesmi, kot uničujemo otroške glasove.

Instrumente in pesmi za določeno glasbeno pravljico lahko izberemo sami ali skupaj z otroki. Glasbo, ki jo izvajajo otroci, morajo le-ti tudi vaditi, saj ne more vsak otrok po svoje igrati na svoj instrument. Vzgojitelj jim mora omogočiti, da sami poskušajo ugotoviti zvok katerih instrumentov sodi skupaj in kateri ne. Dogovoriti se morajo tudi, v katerih delih oz. prizorih se bo glasba izvajala, saj ne morejo ves čas igrati na instrumente ali peti.

Vrste uporabe glasbe

Glede na to, kakšno pravljico smo si izbrali za dramatisacijo, ločimo več vrst uporabe glasbe. Ko glasbo uporabljamo kot **glasbeno kuliso**, ta deluje podobno kot scena. Ker glasbena kulisa definira okolje, lahko zaradi tega nadomesti likovno informacijo o prostoru dogajanja.

V gledališču se o glasbi govori kot o **scenski glasbi**. O scenski glasbi kot uporabni umetnosti lahko govorimo takrat, ko je le-ta ustvarjena za določeno uprizoritev. Scenska glasba se mora ujemati s slogom uprizoritve in v predstavi izražati svoje specifične glasbene zmožnosti. Ker ima enakovredno dramaturško funkcijo kot ostali elementi, je pomembna za uresničitev uprizoritve.

Naslednja možnost uporabe glasbe je **napovedni motiv**. Ta je povezan z liki ali dogodki v pravljici. Napovedni motiv gledalcu omogoča, da ugotovi kdo pride na sceno, še preden vidi igralca na odru.

Glasba je lahko tudi **samostojen akter**. Uvodna glasba je pogosta pri predstavah za otroke, saj ima enako funkcijo kot ugašanje luči v dvorani. Glasba kot samostojni akter nastopi tudi v programsko zasnovanih glasbenih pravljicah. V njih nastopajo instrumenti sami, besedilo pa ima samo povezovalno funkcijo med dialogi teh instrumentov (npr. glasbena pravljica S. Prokofjev: Peter in volk). Pri posneti glasbi moramo paziti na tiste skladbe, ki so večini znane in sodijo v natančno določen kontekst. Primer je glasba iz Labodjega jezera, ki gledalca spominja na balet, ki si ga je nekoč ogledal, kar ga oddaljuje od poteka trenutne predstave. Zato moramo glasbo previdno izbrati, saj je lahko nosilec napačne informacije, ki lahko gledalca zavede, tudi če nam ugaja.

V predstavi lahko uporabimo tudi **realne zvoke** (npr. zvok ure, zvončkov, trkanja). Lahko so zanimiv dramatičen dejavnik, ki v določenih situacijah delujejo vznemirljivo in živo (Trefalt, 1993).

Paziti moramo, da skladbe ali pesmi med glasbeno pravljico niso predolge, saj otrokom hitro pade koncentracija in niso več osredotočeni nanjo. Preden se lotimo krajšanja glasbe, se moramo dobro seznaniti z oblikovnimi značilnostmi glasbenega dela. Na krajšanje skladb naj ne vpliva čas ampak glasbena oblika. Pri večstavnih suitah delo skrajšamo tako, da predvajamo le en stavek. Otroške pesmi z več kiticami pa skrajšamo tako, da zapojemo ali zaigramo le eno kitico ali refren. Nekatere skladbe na CD-jih ali kasetah so že ustrezno skrajšane (npr. Peter in volk) (Voglar, 1989a).

Pravljica se vedno konča z glasbo, velikokrat pa se z njo tudi začne.

4. USTVARJALNOST

Ustvarjalnost je težnja k generiranju ali prepoznavanju idej, alternativ ali možnosti, ki jih lahko uporabimo pri reševanju problemov ali komuniciranju z drugimi (npr. v glasbi in plesu). Ustvarjalnost se močno povezuje z radovednostjo in raziskovalnim vedenjem (Franken, 1998, v Kobal Grum in Musek, 2009).

Ustvarjalnost kot proces psihologi imenujejo kreativnost. Ko se omenja ustvarjalnost kot produkt človekove aktivnosti, se izraz ustvarjalnost uporablja v svojem osnovnem pomenu.

Poznamo več področij ustvarjalnosti, kot sta: znanstvena ustvarjalnost ali ustvarjalnost na delovnem mestu. Med njih prištevamo tudi otroško ustvarjalnost, ki jo bom kasneje bolj podrobno predstavila.

Jurman (2004) pravi, da je ustvarjalnost produkt osebnosti. Človekova dejavnost (ali igra, delo) vedno vključuje ustvarjalnost. Ugotavlja tudi, da se ustvarjalnost ne pojavlja le pri redkih posameznikih ampak pri vseh ljudeh. Pri nekaterih se pojavi v večji zastopanosti kot pri drugih. To je odvisno od ugodnih in neugodnih situacij. Človekova osebnost je na nekatere situacije naravnana bolj in na druge manj. Ko se te okoliščine prepletajo, dajejo človeku možnost, da izrazi največjo ustvarjalnost in obratno. Če se okoliščine ne prepletajo, dajejo tolikšno ustvarjalnost, kolikor jo omogočajo dane možnosti. Situacije, ki preprečujejo zadovoljevanje človekovih potreb po ustvarjalnosti, oblikujejo negativni značaj.

Da se ustvarjalnost izrazi tudi navzven, je odvisno od treh glavnih dejavnikov: od *dednosti*, sproščenega *okolja* ter učenja in treninga ustvarjalnega mišljenja – *samoaktivnosti*.

Ustvarjalnost ni samo izdelek, temveč gre za proces uporabe pridobljenega znanja, spretnosti na nov način. Na ta način predstava plesne dramatizacije predstavlja uporabo slušnih in vidnih ustvarjalnih sposobnosti (Pesek, 1997).

Za ustvarjalni proces je značilna spontanost. Fiziološka osnova ustvarjalnosti je v različno delujočih možganskih hemisferah. Desna možganska hemisfera je osnova ustvarjalnosti, vendar ne brez povezave z levo možgansko hemisfero. Z ustvarjalnostjo označujemo več različnih sposobnosti, ki so pri vsakem posamezniku drugače razvite (Kroflič, 1992).

Ustvarjalno mišljenje

Adams (2008) ugotavlja, da je ustvarjalno mišljenje povezano s spremembami v umu, ko en koncept po zaslugi miselnega napora ali spontanosti spremeni drugega. Togo mišljenje prinaša ponavljanje enakih miselnih vzorcev, nove povezave pa takšen človek doživlja kot napad na varen pogled na svet in jih zavrača. Spodbude za ustvarjalno mišljenje so lahko določene vrste reševanja problemov, ustvarjalno pisanje, izdelovanje umetnin in filozofsko razpravljanje.

Divergentno reševanje problemov zahteva več odgovorov na vprašanje, medtem ko konvergentno reševanje problemov zahteva le enega. Le-to je potrebno razdeliti na več sestavnih delov, ki jih je nato potrebno rešiti in na koncu sestaviti skupaj v eno končno rešitev (prav tam).

Kroflič (1992) pravi, da so motivi za ustvarjalno mišljenje: radovednost, potreba po raziskovanju, zadovoljstvo ob reševanju nalog, idr. Ustvarjalno mišljenje vsebuje tudi štiri tipične faze (saturacija, inkubacija, iluminacija, verifikacija), ki se med seboj prepletajo in niso strogo ločene.

Pomembno je, da vzgojitelj izvirne in nenavadne rešitve otrok poudari, da bodo otroci vedeli, kaj se od njih pričakuje. Izogniti se je potrebno ocenjevanju teh rešitev, saj s tem dobijo otroci napačno predstavo o tem, kaj od njih želimo. Torej pretirane pohvale otrokovih idej ali rešitev delujejo neugodno, saj namesto da bi otrok užival v ustvarjanju, njegov glavni cilj postane pohvala.

4.1 USTVARJALNOST PREDŠOLSKIH OTROK

Predšolsko obdobje predstavlja enega najpomembnejših obdobj človekovega razvoja. V tem obdobju se razvijajo vsi otrokovi potenciali (tudi ustvarjalnosti), ki se bodo razvili v spodbudnem okolju. Vrtec in vzgojitelj imata možnost, da učinkovito prispevata k razvoju ustvarjalnosti, saj otroci večji del dneva preživijo v vrtcu. Vloga vzgojitelja je, da spodbuja otroško domišljijo, bogati njegove predstave in otroško gibalno ali glasbeno izpovednost. Vsak otrok v sebi nosi lastno ustvarjalno temo, ki čaka, da vznikne in se pokaže še ostalim. Pesek (1997) pravi, da več znanja in spretnosti kot bo otrok dobil, bolj bo opremljen za ustvarjalno mišljenje.

Ustvarjalen otrok se prepusti svoji domišljiji, kar včasih povzroči, da končni rezultati niso vedno najboljši. Dejavnosti, ki dajejo otrokom svobodo, so čim manj vodene in usmerjene ter povečujejo ustvarjalnost. Varno ozračje v skupini otroka spodbudi k raziskovanju in odkrivanju novih ali drugačnih idej.

Ozimec (1987) poudarja naslednje naloge vzgojitelja:

- pozitiven odnos vzgojitelja do ustvarjalnega vedenja otrok,
- vzpodbujanje ustvarjalnih lastnosti otrokove osebnosti,
- vzpodbujanje ustvarjalnih reakcij otrok,
- vgrajevanje elementov ustvarjalnosti v program dela.

Popravljanje otroka, ki ga vzgojitelj ne pozna, lahko prekine otrokov naravni proces. Prepogosto razstavljanje otrokovih izdelkov na vidno mesto tudi ni priporočljivo, saj lahko otrok začne ustvarjati eno in isto, kar privede do kopiranja izdelka.

Vzgojitelj, ki sprejema ustvarjalnost predšolskega otroka, se bo v vzgojo ustvarjalnosti bolj aktivno vključil in otrokovo ustvarjalnost negoval. Obratno tisti, ki je ne sprejema, lahko nezavedno namerno zavira ustvarjalnost otrok.

Pojem igrač, ki spodbujajo ustvarjalnost, temelji na tem, da so vsi otroci enaki, zato naj bi ista igrača izzvala enak odgovor pri vseh otrocih. Igrače, ki naj bi spodbujale otrokovo ustvarjalnost in s tem bolj raznoliko igro, večinoma vsebujejo malo realističnih podrobnosti Marjanovič Umek, Zupančič (2006). Podobno je tudi s kostumi in rekviziti pri dramski igri, saj že en kos blaga lahko v otroku vzbudi ogromno spodbud za gibanje.

Razlogi za upadanje ustvarjalnih sposobnosti v določenih starostnih obdobjih se glede na določene psihologe razlikujejo. Nekateri so našli razlog v tekmovanju, podrejanju avtoriteti, idr. Upad ustvarjalnih sposobnosti psihologi povezujejo z odraščanjem, spet drugi pa poudarjajo zmanjšan vpliv igre. S starostjo igra upada, s tem pa tudi ustvarjalnost, saj igra razvija domišljijo za razvoj ustvarjalnih sposobnosti.

4.2 PLESNA USTVARJALNOST

Ena izmed nalog plesne vzgoje je spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti otrok z gibanjem. Gibanje je osnovna človekova potreba, medtem ko je ustvarjanje najvišja človekova potreba. Ustvarjanje s telesom omogoča človeku, da izraža svojo notranjost, ki je drugače skrita. Plesno-gibalna dejavnost omogoča človeku, da je sproščen in zadovoljen ter prisluhne svoji notranjosti. Plesna ustvarjalnost otroka sprošča in osrečuje, saj je gib otrokov naraven način izražanja.

Vsak človek ima posebno ustvarjalno energijo, še posebej ko ustvarja z lastnim telesom (Zagorc, 2006).

Raznolikost plesnih zvrsti in gibanja dajeta otroku neskončne možnosti za ustvarjanje v plesnem svetu. Do raznolikega gibanja pride, ker si vsak otrok po svoje zamišlja gibanje in ples npr. ptiča, drevesa, metulja ... Kot pravi Zagorc (2006), ko misliš, da poznaš že tisoče gibov odpreš naslednja vrata in pojavi se tisoč novih. Navdih za ples se pojavi ob različnih priložnostih. Lahko se pojavi, ko otrok gleda predstavo, posluša glasbo ali pravljico, pri počitku, ko igra z lutkami, ko poje pesem in podobno. Na tej točki se ustvarjalnost šele začne.

Otrok s prenosom gibanja iz okolja v gibanje svojega telesa ustvarja novo kvaliteto in svobodno oblikuje gibe svojega telesa ne glede na okolje. Izmišlja si gibe in ustvarja nove oblike v gibanju in mirovanju telesa (Kroflič in Gobec, 1995).

Produktivno mišljenje otroku omogoča, da reši gibalni problem in svoje misli izrazi z gibanjem. Kognitivno gibalno strukturo mora uskladiti s svojimi gibalnimi zmožnostmi. Negotovost je motivacijska sila za gibanje, ki sili otroka, da išče številne gibalne odgovore in ne le enega (Kroflič, 1999).

Otrok lahko plesno ustvarja in rešuje probleme v skupini, paru ali individualno. Rešitev problema ni enaka za vse otroke v skupini. Rešitev je v različnosti, saj vsak otrok išče svojo zamisel. Za ustvarjanje v skupini in paru je nujna medsebojna komunikacija. Pomembno je dogajanje in spreminjanje posameznika v skupini in paru ter rast celotne skupine.

Postavlja se tudi vprašanje ali lahko preprost gibalni ples, ki ga izvede otrok, imenujemo plesno ustvarjanje.

4.3 GLASBENA USTVARJALNOST

Za glasbeno ustvarjalnost so potrebni visok interes in motivacija, divergentno mišljenje in reševanje problemov ter določene osebnostne lastnosti. Glasbena ustvarjalnost lahko izhaja iz pesništva, književnosti in deklamacije, ki so pomembna izhodišča glasbene ustvarjalnosti.

Spodbudno in svobodno ozračje ter omogočanje otrokom čim več glasbenih izkušenj pripelje do tega, da so otroci sposobni glasbo ustvarjati in se nanjo ustvarjalno odzivati. Cilj vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja mora biti optimalni razvoj glasbenih sposobnosti otrok, da bodo lahko razmišljali in delovali na vseh področjih glasbe in življenja. Prve oblike glasbene ustvarjalnosti pri otroku zaznamo z izmišljanjem in sestavljanjem pesmi, glasbenih pravljič in instrumentalnih spremljav. Glasbeno ustvarjanje predstavlja sestavljen proces, ki vključuje doživljanje, razumevanje, poslušanje, petje in igranje na instrumente. Otroci z dodajanjem pesmi in instrumentalnih spremljav k zgodbam izražajo svoje ustvarjalne ideje. Vloga skladatelja jim daje možnost, da ustvarjalno delajo z melodijo, harmonijo, ritmom, dinamiko, zvočno barvo in tempom. Omogočeno jim mora biti raziskovanje glasbenih dejavnosti, saj tako povečujejo slušno zaznavo in občutljivost (Pesek, 1997).

Denac (2002) našteva naslednje točke za razvoj glasbe v predšolskem obdobju:

- raziskovanje in spoznavanje glasbenih elementov in zakonitosti,
- raziskovanje sveta zvokov,
- eksperimentalno instrumentalno in vokalno ustvarjanje,
- ustvarjanje instrumentalnih ali vokalnih spremljav pesmim, zgodbam, dramatizacijam,
- ustvarjanje lastnih instrumentalnih in vokalnih vsebin, idr.

Glasbeno ustvarjanje daje otrokom zadovoljstvo in veselje ob spoznanju, da so naredili nekaj svojega. Kritičen odnos do lastnega ustvarjanja si razvijajo postopoma (Denac, 2002). Cilj glasbenega ustvarjanja je proces ustvarjanja in ne končni izdelek.

II EMPIRIČNI DEL

5. PROJEKT: PETER IN VOLK

5.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Z diplomskim delom Plesna dramatisacija pravljice Peter in sem želela ugotoviti ali je pravljica Peter in volk primerna za plesno dramatisacijo z otroki starimi od tri do štiri let. Prav tako me je zanimalo ali bodo otroci te starosti zmožni uprizoriti celotno predstavo ali le nekaj odlomkov. Moj glavni namen pa je bil, da otroke s pravljico Peter in volk ter glasbo spodbudim k plesni dramatisaciji zgodbe. Za projektno delo sem se odločila, ker sem mislila, da bodo s takšnim načinom dela sodelovali vsi otroci.

Izkušnje kažejo, da je plesno področje v vrtcih še vedno precej zanemarjeno ter da se ga vzgojiteljice velikokrat lotijo po določenih že zastavljenih okvirih. Zaradi tega sem s svojim projektom otroke seznanila s povsem drugačno obliko plesne aktivnosti, kot so je vajeni.

»Ena glavnih nalog plesne vzgoje pri delu s predšolskimi otroki je spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti otrok (...). To nalogo pa z uspehom izvajamo le, če ne ostajamo pri šablonah, ampak iščemo nove načine dela in spodbude za gibalno ustvarjalnost otrok« (Kroflič in Gobec, 1995, str. 26). V procesu spoznavanja gibanj različnih živali in oseb je pomembno, da otrok ne omejujemo. Pri odkrivanju različnih gibov jim pustimo prosto pot in jih spodbujamo, da jih najdejo čim več.

V projektu sem se osredotočila tudi na originalno glasbo pravljice, ki povezuje besedilo in plesne gibe. »Samo intenziven glasbeni dražljaj ustvarja pogoje za spontan otroški odziv v glasbenih aktivnostih. Ta doživljanje je pogoj za uspešno integracijo z gibalno-plesno vzgojo, kjer je lahko otrok poslušalec, ustvarjalec in izvajalec glasbeno-plesnih vsebin« (Denac in Ilič, 1993 str. 9). Prava izbira glasbe ustvari močen glasbeni dražljaj, ki je pogoj za dobro izvedbo plesne dramatisacije. Originalna instrumentalna glasba iz pravljice Peter in volk je bila otrokom spodbuda za plesno ustvarjanje zgodbe v kateri nastopajo živali in osebe.

»Ob plesu kot vrsti plesne zaposlitve otroci s pomočjo naravnega gibanja iščejo svoj plesni izraz in pridobivajo na estetskem razvoju in umetniški ustvarjalnosti« (Denac in Ilič, 1993, str. 14).

Pri načrtovanju predstave sem vključila otroke z njihovimi idejami, ki smo jih skupaj preoblikovali, če niso bile povsem izvedljive, in jih nato uresničili.

5.2 CILJI DIPLOMSKE NALOGE

Cilji diplomske naloge so naslednji:

- Ugotoviti, ali je glasbena pravljica Peter in volk primerna za plesno dramatizacijo z otroki starimi 3–4 let,
- ugotoviti, katere spodbude so najprimernejše za gibanje,
- ugotoviti, ali glasba pripomore k boljši predstavi plesne dramatizacije,
- ugotoviti, ali otroci lahko uprizorijo lastno plesno dramatizacijo.

5.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

RV 1: Kako se bodo otroci odzvali na glasbeno pravljico Peter in volk?

RV 2: Kakšne vrste gibanja bodo uprizarjali na podlagi originalnih skladb glasbene pravljice?

RV 3: Ali bodo otroci različno uspešni pri vživljanju v isto vlogo in pri vživljanju v različne vloge?

RV 4: Koliko odlomkov bo otrokom uspelo plesno uprizoriti?

5.4 RAZISKOVALNA METODA

Raziskovanje je potekalo v vrtcih Brezovica, enoti Vnanje Gorice. V njem je bilo vključenih devetnajst otrok, starih od tri do štiri let. Raziskovanje je trajalo en mesec. Podatke sem zbirala z kvalitativnimi tehnikami zbiranja podatkov (opazovanje otrok, fotografiranje, snemanje z fotoaparatom, sprotno zapisovanje). Zbrane podatke sem obdelala z deskriptivno metodo raziskovanja.

6. ETAPE PROJEKTA

6.1 POBUDA

Ideja za diplomsko nalogo se mi je porodila pri izbirnem predmetu Plesno gledališče, kjer smo študentje izvajali plesne dramatizacije na začetku vsake ure. Tako smo bolj podrobno spoznali plesno dramatizacijo. Zaradi vsebinske in gibalne zanimivosti sem se odločila, da plesno dramatizacijo izvedem v vrtcu kot projekt. Izbrala sem si glasbeno pravljico Peter in volk.

6.2 SKICIRANJE PROJEKTA

Z otroki smo se najprej pogovorili o poteku našega dela v prihodnjih tednih. Pogovarjali smo se o tem, kdo vse nastopa v pravljici Peter in volk in kaj potrebujemo za predstavo. Projekt smo razdelili na več delnih nalog.

6.3 NAČRTOVANJE PROJEKTA

Opredelili smo štiri delne naloge: spoznavanje pravljice, glasba, gibanje in izdelava kostumov, izdelava scene ter izdelava vstopnic. Dogovorili smo se, da bodo pri spoznavanju pravljice, gibanju in prepoznavanju glasbe sodelovali vsi otroci. Kostume bodo izdelali sami oz. s pomočjo vzgojiteljice, pomočnice vzgojiteljice in mene. Sceno mi bodo pomagali izdelati tisti otroci, ki bodo želeli. Tudi vstopnice bo prav tako izdelal kdor bo želel. Dogovorili smo se, da bomo vadili v njihovi igralnici, kjer bo potekala tudi končna predstava.

6.4 IZVEDBA DELNIH NALOG

1. Teden: Predstavitev pravljice Peter in volk in pogovor o predstavi.

2. Teden: Spoznavanje glasbe in prepoznavanje glasbenih motivov, gibanje na določeno skladbo, razdelitev vlog za plesno dramatizacijo in izdelava kostumov.

3. Teden: Izdelava scene in uprizarjanje pravljice po delih.

4. Teden: Izdelava vstopnic in uprizoritev predstave.

GLOBALNI CILJI:

- Doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti,
- razvijanje ustvarjalnosti in specifičnih umetniških sposobnosti,
- omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok,
- izražanje vsebine zgodbe s plesom in gibanjem.

Tabela 1: Kurikularna področja in cilji

PODROČJA	CILJI
Jezik	<ul style="list-style-type: none"> • Poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika. • Otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi. • Otrok se uči samostojno pripovedovati.
Umetnost	<ul style="list-style-type: none"> • Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniške dejavnosti. • Razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem. • Prepoznavanje glasbenih odlomkov glasbene pravljice.
Matematika	<ul style="list-style-type: none"> • Otrok spoznava prostor, njegove meje, zunanost, notranost.
Družba	<ul style="list-style-type: none"> • Otrok ima možnost za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki.
Narava	<ul style="list-style-type: none"> • Spoznavanje in primerjanje živih bitij in njihovega okolja.
Gibanje	<ul style="list-style-type: none"> • Povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora.

OKVIREN SCENARIJ

PETER IN VOLK (Scenarij)

1. PRIZOR

PETER: (Skladba za Petra.) Odpre vrtna vrata in stopi na zelen travnik.

PTIČKE: (Skladba za ptičke.) Sedijo na drevesu in čivkajo.

RAČKI: (Skladba za rački.) Tik za Petrom ob ograji priracajo račke. Bile so vesele, da je Peter pustil vrtna vrata odprta in so sklenile, da se bodo okopale v globoki mlaki na travniku.

PTIČKE: Ko so ptičke zagledale račke, so zletele na tla, sedle k račkam v travo in se našopirile. Začele so si nagajati.

PRIPOVEDOVALKA: Tako so se še dolgo prepirale. Račke so plavale po mlaki, ptičke pa so skakljale po bregu sem ter tja.

2. PRIZOR

PETER: Debelo pogleda mačko.

MAČKE: (Skladba za mačke.) Se neslišno po svojih žametnih tačicah plazijo skozi travo. Priplazijo se do ptičk.

PETER: »Pazite se ptičke!«

PTIČKE: Vse ptičke takoj prhnejo na drevo.

RAČKI: Jezno kavknejo na mačko.

MAČKE: (Skladba za mačke.) Hodijo okrog drevesa in gledajo ptičke.

DEDEK: (Skladba za dedka.) Se jezi, ker je Peter pustil vrtna vrata odprta. Prime Petra za roko, ga odpelje domov in čvrsto zapre vrtna vrata.

PRIPOVEDOVALKA: Še preden je Peter stopil v hišo, je velikanski sivi volk stopil iz gozda na plano. Mačka je hitro splezala na drevo.

3 PRIZOR

VOLK: (Skladba za volka.)

RAČKI: Planeta iz mlake in tečeta.

VOLK: Toda volk je tekel še hitreje, ju dohitel in obe požrl.

PRIPOVEDOVALKA: Prizor je bil zdaj takšen: na eni veji so čepele mačke, na drugi ptičke, dovolj daleč od mačke.

VOLK: Hodi okrog drevesa in strmi v mačke in ptičke z lakomnimi očmi.

PETER: (Skladba za Petra.) Spleza po veji na drevo. Ptičkam naroči, da letajo volku okrog gobca, tako da jih ne doseže.

PETER: Zanko zatakne volku za rep in jo zategne, en konec vrvi zaveže za drevo.

LOVCI: (Skladba za lovce.) Grejo po sledih volka in streljajo iz pušk (Skladba za strele iz pušk.).

PETER: Jih ustavi in pokaže na volka, da je že ujet. Potem pove: »Pomagajte nam, da ga spravimo v živalski vrt!«

PRIPOVEDOVALKA: In zdaj si predstavljajte slavnostni sprevod. Spredaj je stopal Peter, za njim so lovci gnali sivega volka in na koncu sprevoda je stopical dedek z mačkami.

DEDEK: Zmajuje z glavó.

PRIPOVEDOVALKA: Dedek se huduje: »A če Peter ne bi bil ujel volka – kaj potem?«

PTIČKE: Za njimi letajo in veselo čivkajo.

PRIPOVEDOVALKA: Če si natanko prisluhnil, si lahko slišal rački, kako sta regljali v volčjem trebuhu. Volku se je namreč tako mudilo, da je v naglici rački živi požrl!

(Skladba za konec pravljice.)

6.4.1 **PRVA DELNA NALOGA**

1. Teden

Dejavnosti:

- Didaktična igra Volk in lovec in poslušanje pravljice Peter in volk na CD-ju (Prokofjev, 2004).
- Branje pravljice Peter in volk (Prokofjev, 1996).
- Pripovedovanje pravljice in risanje živali/oseb, ki nastopajo v pravljici.
- Otroci ob knjigi Peter in volk pripovedujejo pravljico. Pogovor o predstavi.

Cilji:

- Otrok spozna prostor, njegove meje, zunanost, notranost.
- Poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika.
- Otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi.
- Otrok se uči samostojno pripovedovati.
- Povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora.
- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniške dejavnosti.

DEJAVNOSTI OTROK Z ANALIZO

V prvem tednu sem otrokom pravljico predstavila večkrat in vsakič na malo drugačen način. Začela sem z didaktično igro Volk in lovec, s katero sem otroke delno usmerila v pravljico Peter in volk. V didaktični igri so se otroci sprostiti in uživali. Ko so igro dobro spoznali, sem jih opozorila in usmerila na prostor, v katerem smo. Nato sem jim povedala, da mejo prostora predstavljajo otroci, ki stojijo v krogu. Zunanost predstavlja lovec, ki stoji izven kroga, notranost pa predstavlja volk, ki je v krogu. Na začetku niso povsem razumeli kaj jim govorim. Toda večkrat, ko sem jim razložila, kaj je zunanost, notranost in kaj so meje, bolj so začeli razumevati, kaj jim želim povedati. Otrokom sem v krogu povedala, da si vsak vzame svoj stol in ga prinese k radiu, kjer smo s stoli naredili krog. Pred poslušanjem pravljice sem jim rekla, da bomo poslušali glasbeno pravljico Peter in volk in da bo imela ta pravljica med besedilom glasbo, ki jo morajo dobro poslušati. Glasba v pravljici je bila kar dolga, zato je na polovici pravljice otrokom padla koncentracija in sem jih morala usmeriti v pravljico. To sem storila tako, da sem rekla: »Poslušajte kaj se bo sedaj zgodilo, Peter je pustil vrtna vrata odprta, mogoče bo kdo prišel.« Po pravljici sem otroke spraševala o vsebini. Glede na to da jim je vmes koncentracija popustila, so si otroci zapomnili kar nekaj stvari. Našteli so skoraj vse vloge, ki so nastopale v pravljici, pozabili so le na račke, dedka in ptičke. Vedeli so, da je volka ujel Peter in so ga odpeljali v živalski vrt. Niso znali odgovoriti na bolj podrobna vprašanja, kot je: zakaj je bil dedek jezen na Petra? Otrokom sem povedala, da bodo pravljico slišali še večkrat in da smo za danes končali ter se gredo lahko naprej igrat.

Naslednji dan sem otroke vprašala, če se še spomnijo katero pravljico smo poslušali včeraj. Nekaj otrok je takoj povedalo, da smo poslušali pravljico Peter in volk. Tokrat sem pravljico

prebrala ob knjigi, da so lahko vsi otroci videli slike. Mislim, da je bil ta način predstavitve pravljice otrokom bolj všeč, saj so si lažje predstavljali kaj se je v zgodbi dogajalo. Med branjem pravljice otrokom tudi ni padla koncentracija. Zelo pozorno so gledali slike in me takoj opomnili, če jih kdo ni videl. Po koncu pravljice smo se zopet pogovorili o njeni vsebini in tokrat so otroci že našteali več (šest) vlog kot prejšnji dan. Tudi na bolj podrobna vprašanja so znali odgovoriti. Po pogovoru sem otrokom povedala, da jih že čaka malica in da bomo s pravljico nadaljevali naslednji dan.

V četrtek sem otrokom pravljico prebrala še enkrat in otroci so ji sledili tako dobro kot prejšnji dan. Nato sem se z otroki pogovarjala o volku. Želela sem izvedeti, če so ga kdaj že videli, kakšnega si predstavljajo (ali ima rep, kakšna ima ušesa ipd.) in kako se premika. Pet otrok je reklo, da so ga videli v živalskem vrtu, vendar so že malo pozabili kakšen izgleda. Ostali otroci pa so rekli, da so ga videli v knjigi. Večina otrok je rekla, da je siv, ima rep in ušesa, niso pa vedeli kakšna ima ušesa in kako se premika. Po pogovoru sem otrokom pokazala volka v pravljici. Zmenili smo se, da bodo narisali volka in po želji zraven narisali še ostale živali oz. osebe, ki nastopajo v pravljici. Med risanjem sem otroke spraševala ali želijo pogledati volka v knjigi in če so želeli, so lahko pogledali. Nekaj otrok je imelo malo težav, saj so govorili, da ne znajo narisati volka. Poskušala sem jih spodbuditi tako, da sem jim govorila, da naj narišejo volka tako, kot ga vidijo. Rekla sem jim tudi, da naj zaprejo oči in si ga predstavljajo kako teče, leži v gozdu. Po nekaj sekundah so otroci že začeli risati in nastale so čudovite slike.

Zadnji dan v tem tednu sem otroke postavila pred novo nalogo. Tokrat so morali oni ob slikah povedati pravljico meni. Na začetku ni hotel noben otrok začeti, zato sem jim pomagala tako, da sem pripovedovala namesto njih. Toda takoj, ko je začel govoriti pravljico eden od otrok sem mu predala besedo. Vmes so se še nekajkrat pozabili kaj je sledilo, vendar sem jim pomagala in jih spomnila, da naj pogledajo na sliko, kaj je narisano. Mislim, da se je otrokom pravljica dobro vtisnila v spomin, saj so jo povedali skoraj samostojno. Pri pripovedovanju je sodelovalo več otrok in določene dele (volk je pojedel račko) je povedalo več otrok hkrati. Po pravljici sem se z otroki pogovarjala o predstavi. Spraševala sem jih, če so že na kakšni bili in kako je izgledala. Vsi otroci so seveda že bili na predstavi, le da so to pozabili in tako sta samo dva rekla, da sta bila v kinu s starši. Hitro sem ju popravila, da nisem mislila takšne predstave ampak gledališko ali lutkovno. Povedala sem jim, da lahko tudi mi naredimo predstavo s pravljico Peter in volk. Dogovorili smo se, katere dele pravljice lahko vključimo v predstavo.

Slika 2: Risbe otrok – volk

Slika 3: Risbe - volk

Slika 4: Risbe - volk

6.4.2 **DRUGA DELNA NALOGA**

2. Teden

Dejavnosti:

- Poslušanje skladb in prepoznavanje glasbenih motivov na CD-ju (Prokofjev, 2004).
- Ogled posnetkov gibanja živali in posnemanje tega.
- Gibanje določene živali na določeno skladbo.
- Razdelitev vlog za plesno dramatisacijo in izdelava kostumov.
- Dodajanje kartic Plešem! (Schmidt, 2013) pri gibanju in kartic Kako? (Schmidt, 2013) pri zadnjem prizoru.

Cilji:

- Prepoznavanje glasbenih odlomkov glasbene pravljice.
- Spoznavanje in primerjanje živih bitij in njihovega okolja.
- Povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora.
- Razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.

DEJAVNOSTI OTROK Z ANALIZO

V ponedeljek so otroci poslušali skladbe posameznih živali oz. oseb in skladbo, ki je prišla na koncu pravljice. Vsako skladbo smo poslušali dvakrat. Po vsaki skladbi sem otroke vprašala, kakšna je bila skladba (hitra/počasna, glasna/tiha). Pogovarjali smo se tudi o gibanju živali in oseb na njeno skladbo. Otroci so imeli težave pri zaznavanju ali je bila skladba hitra ali počasna, saj tempo ni bil tako izrazit. Lažje so si predstavljali, kako se je žival ali oseba na določeno skladbo gibala. Največkrat so rekli, da je žival tekla ali se je počasi premikala. Za Petra so rekli, da je skakal in za dedka da se je počasi sprehajal. Le pri lovcih niso znali opredeliti določenega gibanja, ampak so samo rekli, da so streljali. Naslednji dan smo z otroki odšli na drugo stran vrtca, v veliko sobo kjer imajo računalnik in diaprojektor. Tokrat sem otrokom zastavila malo težjo nalogo. Morali so uganiti katera skladba pripada živalim in osebam. Pri prvem predvajanju so otroci pravilno uganili tri skladbe za Petra, ptičke in račke. Po ponovnem poslušanju so poleg prvih treh skladb uganili še skladbe za mačke in lovce. Skladbi napisani za volka in dedka sta si med seboj precej podobni, saj imata obe nižje tone.

Otroci so ti dve skladbi ločili šele po četrtem poslušanju. Po poslušanju skladb sem otrokom povedala, da si bomo ogledali gibanje vseh živali, ki nastopajo v pravljici. Najprej smo si dvakrat ogledali posnetke naravnih gibanj živali. Otroci so videli volka, raco in ptiča v svojem naravnem okolju. Mačko pa v umetnem okolju (v hiši). Videli so tudi, da se živali gibajo različno, saj so različno velike in imajo različne okončine. Po primerjanju in spoznavanju živali, so ta gibanja prenesli v svoj ples. Tako so vsi bili mačke, race, ptiči in volkovi. Vsa gibanja so otroci zaplesali na določeno skladbo. Otroci so pri nekaterih gibanjih pozabili, kako se je gibal, zato sem jih usmerjala z besedami, kot so: »volk se je ustavil in malo pogledal ter nato stekel in šel zopet počasi«. Z besedami sem jim pomagala tudi, če sem videla, da so vsi uporabljali isto gibanje dalj časa. To se je zgodilo pri mački, zato sem jim rekla: »mačka se je igrala, pila mleko, se ulegla...«. Gibanje račk se med otroki ni veliko razlikovalo, saj so večinoma so vsi hodili v počepu. Podobno je bilo pri ptičkih kjer so vsi mahali le z rokami. Tudi tu sem jih usmerila z besedami: »ptiček je tudi pozobal semena in spil vodo«. Po besednih spodbudah sem opazila, da me je večina otrok dobro poslušala in se začela še malo drugače gibati in kriliti z rokami. Ko smo uprizorili gibanja vseh živali, smo na željo enega dečka pogledali lovce. Videli so kako so oblečeni in da nosijo puško. Naslednji dan so otroci na določeno skladbo ponovili gibanja, ki so jih videli prejšnji dan. Opazila sem, da so uporabili različna gibanja določene živali in mislim, da so jim moje besedne spodbude pomagale. Ta dan jih z gibanjem in celotno pravljico nisem več obremenjevala, saj nisem želela, da bi se pravljice naveličali.

V četrtek so otroci izžrebali določeno sliko – vlogo in tako sem jim določila vloge. Dogovorili smo se, da si bodo kasneje vloge še zamenjali v primeru, da jim vloga ne bo všeč ali je ne bodo želeli imeti. Nato sem otroke s pogovorom napeljala na izdelavo kostumov. Od doma sem prinesla majice, oni pa so potem na njih s flomastri narisali tisto vlogo, ki so jo izžrebali. Največje veselje je bilo, ko so lahko risali po majicah, saj jim navadno starši in vzgojiteljica v vrtcu tega ne pustijo. En deček ni vedel, kako bi narisal daljnogled in puško za lovca. Pomagala sem mu tako, da sem ga skušala spomniti na slike, ki smo jih gledali v torek. Ker to ni pomagalo, sem otroku pokazala večjo sliko lovca, kjer drži daljnogled in puško. Nato je skoraj brez težav narisal pravi daljnogled in puško. Ko so končali z risanjem, so si oblekli kostume in ker je bila motivacija res velika, smo z glasbo ponovili še gibanja vseh živali in oseb. Toda tokrat so se gibali na skladbo mačke le tisti otroci, ki so izžrebali to vlogo.

Mislim, da bi morala otrokom pustiti več časa od menjanja vlog do izdelave kostumov. Pri izdelavi kostumov sem opazila, da so si otroci svoje majice – kostume na nek način prisvojili,

saj so sami narisali določeno vlogo in bi jim bilo v tistem trenutku težko zamenjati majico z drugim otrokom. Kasneje bi se lahko pojavil problem, če bi otroci med seboj zamenjali vloge, saj bi morali izdelati nove kostume, namesto da bi si jih otroci med seboj zamenjali.

Zadnji dan v tem tednu sem gibanjem vlog iz pravljic dodala kartice Plešem! in Kako? Pri karticah Plešem! sem otrokom razložila, da kjer je deček ali deklica pobarvana z roza barvo pomeni, da se morajo gibati le s tistim delom telesa. Začeli smo tako, da so morali prepoznati skladbo določene vloge, na primer ptičev in to je pomenilo, da so na vrsti ptiči. Ti so potem izžrebali kartico in ko so zaplesali so bili na vrsti drugi. To smo izvajali toliko časa, dokler niso prišli vsi na vrsto. Najlažje je šlo tistim otrokom, ki so izžrebali z roza pobarvano celo telo in levo ali desno polovico telesa. Več težav pri premikanju so imeli tisti, ki so izžrebali z roza pobarvano eno nogo, glavo, zgornjo polovico telesa, spodnjo polovico telesa, stopala in dlani. Ta naloga je bila mogoče malo pretežka, saj so se morali gibati kot račka in se gibali le s stopali. Eni deklici je šlo težko in sem jo kljub temu, da se ni vedno gibala s tistim delom telesa, s katerim bi se mogla, pohvalila. Vse otroke sem med gibanjem tudi spodbujala in jih opominjala, s katerim delom se lahko gibajo in s katerim ne. Ker so otroci izžrebali kartice pred gibanjem in jih nato odložili na stol, so med gibanjem pozabili kaj je bilo označeno na kartici. Zato sem jim med gibanjem dovolila, da so si odšli pogledat svojo kartico. Ko so prišli na vrsto vsi otroci, smo se dogovorili, da bomo zadnji prizor naredili hitro in počasi, kot piše na karticah Kako?. Pogovorili smo se tudi o tem, kaj je v zadnjem prizoru in ga najprej brez kartic odplesali. Nato smo dodali še kartici Kako?. Opazila sem, da sta bili večini otrok zelo všeč kartici hitro in počasi. Pri tej nalogi so se otroci dobro vživeli v počasno gibanje in pri naslednji v hitro. Kasneje sem ugotovila, da sem pri karticah Plešem! izbrala nekaj pretežkih kartic. To so bile predvsem tiste, ki označujejo le stopala, dlani in zgornjo polovico telesa. Te kartice so otrokom povsem onemogočile premikanje in mislim, da jim je to povzročalo še dodatne težave.

Slika 5: Gibanje volka

Slika 6: Gibanje ptičev

Slika 7: Žrebanje kartic Plešem!

6.4.3 **TRETJA DELNA NALOGA**

3. Teden:

Dejavnosti:

- Izdelava scene.
- Uprizarjanje pravljice po prizorih skupaj z glasbo.
- Uprizorimo celotno pravljico.

Cilji:

- Povezovanje gibanja z elementi časa in prostora.
- Otrok ima možnost za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki.

DEJAVNOSTI OTROK Z ANALIZO

V 3. tednu smo se ukvarjali s sceno in uprizarjanjem pravljice. Začela sem s pogovorom, kaj vse imamo do sedaj že narejeno in kaj nam še manjka. S pogovorom sem otroke poskušala usmeriti v sceno, vendar je bila ta beseda njim nepoznana. Zaradi tega so otroci govorili, da nam manjkajo vse druge stvari, oder, obleke, klobuki... Nato sem otroke vprašala, kje se pravljica dogaja. Otroci so rekli: »na travniku, kjer je veliko rož; v gozdu; na vrtu pri dedku.« Spomnila sem jih še na ribnik v katerem je plaval račka. Za sceno nisem želela porabiti

preveč časa, saj do sedaj še nismo uspeli zaplesati niti enega dela pravljice. Zato smo uporabili materiale, ki jih je bilo potrebno le pravilno postaviti (modra rjuha, stoli, prevleke za vzglavnike). Te materiale sem pokazala otrokom in jih vprašala, za kaj vse bi jih lahko uporabili ter kam bi jih postavili. Ker smo se že na začetku zmenili, da bo predstava v njihovi igralnici, smo se sedaj zmenili še, kje točno bodo gledalci in kje bo oder. Modro rjuho so hitro odnesli v zadnji del igralnice. S stoli niso točno vedeli kaj bi lahko naredili, zato sem jim pomagala in enega oblekla v prevleko za vzglavnik. Ko so videli, kaj se lahko naredi s stoli, so bili tako navdušeni, da so ostale hitro sami oblekli. Namesto pravih vrtnih vrat smo uporabili stol, ki smo ga namestili postrani. Ugotovili so, da nam manjka le še travnik. Tudi na tega nisem pozabila in sem jim pokazala že izdelan travnik, ki sem ga naredila pred časom. S končno postavitvijo scene so bili otroci zelo zadovoljni. Povedala sem jim, da bomo sedaj vedno vadili s sceno, saj bodo le tako vedeli kam se morajo postaviti na oder ter kje se morajo gibati. Od priprave sem se deloma oddaljila, ker otroci po postavitvi scene niso imeli več želje, da bi pravljico začeli uprizarjati. Otrok nisem silila in tako smo za prvi dan zaključili.

V torek so si otroci oblekli svoj kostum (majico) in se usedli v krog. Najprej smo se pogovarjali o prejšnjem dnevu, potem pa sem otroke spomnila, če bodo majice dovolj, da nas bodo gledalci na odru prepoznali kot žival ali osebo. Ugotovili so, da ptiči potrebujejo krila, mačke rep, račka kljunček in volk ušesa in rep ter lovci puške. Za dedka in Petra se niso mogli spomniti, kaj bi jima še lahko dodali, da bi ju prepoznali. Vzgojiteljica je predlagala, da bi Petru lahko dali kapo, za dedka pa se je spomnila, da bi mu lahko dali palico. Otrokom so bile ideje takoj všeč in zato smo jih uporabili. Dogovorili smo se, da bodo ptiči imeli namesto kril kljunčke, mačke bodo imele namesto repa ušesa in volku bomo dodali še rep. S tistimi otroci, ki so bili lovci pa smo se dogovorili, da bodo puško le nakazali z rokami, na glavah pa imeli zelene kape. V vrtcu so imeli že narejena ušesa za mačke, kljunček za račke, ušesa za volka ter kljunčke za ptiče. Odločili smo se, da bomo uporabili dodatke za kostume iz vrtca, saj bi težko v kratkem času naredili vse to. Rep za volka in nekaj kap sem prinesla od doma, ostalo pa so imeli v vrtcu. Po pogovoru o kostumih smo počasi začeli z dramatizacijo. Ko smo postavili sceno, sem otroke vprašala, kako se je pravljica začela. Deklica, ki je imela vlogo Petra, se je začela počasi premikati v skladu s svojo skladbo. Nato sem otrokom povedala, kaj je sledilo v pravljici in hkrati dodajala glasbo. Otroci so me pozorno poslušali. Ko so bili na vrsti so začeli plesati svoje vloge. S plesno dramatizacijo smo se ukvarjali toliko časa, dokler je trajalo zanimanje otrok. Takoj, ko je koncentracija padla (to je bilo na začetku drugega prizora), smo s plesno dramatizacijo zaključili. Zmenili smo se, da bomo naslednje dni le še

plesali pravljico po glasbi. Naslednji dan so si otroci z mojo in s pomočjo vzgojiteljice oblekli kostume in dodatke. Potem so se usedli na tla v krog, kjer smo obnavljali dogodke prejšnjega dne. Povedala sem jim, da moramo pravljico večkrat zaplesati, da bodo vedeli, kdaj so na vrsti za igranje svoje vloge. Glasba je začela igrati in na oder je prišla deklica z vlogo Petra. Sledili so ptički, nato račka in tako naprej dokler je trajala motivacija otrok. Ko je bilo potrebno, sem ob dramatizaciji pripovedovala pravljico. Ta dan so otroci prvič izvedli celo dramatizacijo. Pred uprizarjanjem plesne dramatizacije sem mislila, da bomo danes prišli do drugega prizora, toda otroci so imeli izjemno koncentracijo in so se zelo vživeli v svoje vloge, zato jih nisem prekinjala, ampak sem jih pustila, da so odplesali celotno pravljico. V tretjem prizoru kjer volk ujame račko, volk ni vedel, kako bi račko ujel. Nekaj težav je imel tudi zato, ker je bila račka prehitra. Dogovorili smo se, da se račka premika bolj počasi, volk pa malo hitreje. Volk račko ujame tako, da jo objame.

Deklica, ki je imela vlogo Petra, se v njej ni dobro počutila. To smo opazili vsi, tudi otroci. V vlogo Petra se ni vživela, saj se je počasi sprehajala ali pa le stala pri miru. Kasneje sem jo vprašala ali ji ta vloga ni všeč in mi je odgovorila, da je ne mara. Povedala sem ji, da lahko svojo trenutno vlogo zamenja s katerokoli drugo, če želi. Odločila se je za vlogo mačke, vlogo Petra pa smo dali drugi deklici, ki je prišla kasneje v vrtec.

V četrtek je prišla deklica, ki je nekaj časa ni bilo v vrtcu, je pa bila prisotna od začetka projekta. Bila je zelo vesela, da je lahko imela to vlogo in kasneje sem videla, da se ji ni bilo težko živeti v vlogo živahnega Petra. Deček z vlogo volka je imel tudi ta dan še nekaj težav pri ulovu račke. Namesto da bi šel do račke in jo pojedel, se je premikal stran od nje. Po predstavi smo skupaj obnovili del pravljice kjer volk ujame račko. Dečka sem vprašala kaj mora narediti z račko, če ima on vlogo volka. Povedal je, da jo mora pojesti, jaz pa sem mu rekla, da jo mora tudi uloviti. Ugotovila sem, da pravljico razume, v gibanju pa tega še ni čisto dojel.

V tem tednu je bil to zadnji dan, ko smo zaigrali celotno plesno dramatizacijo. Ko otroci niso vedeli, kaj sledi v pravljici ali čigava je skladba, sem jim to povedala. Med samo plesno dramatizacijo otroci niso govorili, saj jih k temu nisem spodbujala. Tudi sami niso imeli želje po govorjenju, razen deklice, ki je prevzela vlogo Petra. Ta je na začetku rekla: »pojdite ptički!«, na koncu pa: »lovci ne, lovci, ujeli, jaz sem ga že ujel! Peljemo ga v živalski vrt.«

6.4.4 **ČETRTA DELNA NALOGA**

4. Teden:

Dejavnosti:

- Pripovedovanje pravljice Peter in volk.
- Uprizoritev celotne pravljice in snemanje le te.
- Izdelava vstopnic.
- Uprizoritev predstave za otroke iz sosednjih igralnic.

Cilji:

- Otrok se uči samostojno pripovedovati.
- Povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora.
- Otrok spoznava prostor, njegove meje, zunanost, notranost.

DEJAVNOSTI OTROK Z ANALIZO

V ponedeljek smo ponovili, kaj smo delali prejšnji teden. Spomnili so se, da bodo plesno dramatizacijo predstavili otrokom iz sosednjih igralnic. Bili so že precej nestrpni, kdaj jih bodo videli drugi otroci. Povedala sem jim, da bo to zadnji dan, ko bom z njimi v vrtcu. Nato sem jih prosila, da mi sami obnovijo pravljico, saj naj bi jo že malo pozabila. Med pripovedovanjem se otrokom ni skoraj nič zatikalo, saj če kdo ni vedel, kaj je sledilo potem, se je takoj oglasil drug otrok. Po pravljici so si otroci oblekli kostume in postavili sceno. Skupaj smo ponovili, kje je meja našega prostora – odra, kaj je v zunanjem prostoru in kaj v notranjem. Kar nekaj časa smo porabili, da so otroci ugotovili, da je v notranjem prostoru scena, v zunanjem pa so stoli za gledalce. Tu je bila meja med zunanjim in notranjim prostorom navidezna, zato so si otroci težje predstavljali zunanji in notranji prostor. Vzgojiteljica je pri sceni predlagala še eno spremembo in sicer da smo namesto enih vrtnih vrat (enega stola) imeli dvojna. Tako sta lahko oba, Peter in dedek, skupaj zaprla vrata. Sledila je uprizoritev plesne dramatizacije. Neka deklica je med plesno dramatizacijo tudi rekla ptičkom: »Pazite se ptičke!« dečku pa: »Potem, ko bojo lovci na vrsti.«. Opazila sem, da je volk počasi začel razumeti gibanje, da mora račko uloviti in se od nje ne sme umikati. Po končani plesni dramatizaciji sem volka pohvalila in vsem obljubila, da se bomo naslednji dan posneli. Tudi tokrat se nisem točno držala priprave, ampak sem bolj sledila motivaciji otrok.

Ker jim je motivacija padla takoj, ko smo zaključili predstavo, sem se odločila, da smo za danes zaključili projekt.

Naslednji dan so si otroci oblekli kostume in dodatke, ki sodijo h kostumu, potem pa sem jih vprašala, kaj nam še manjka, da lahko uprizorimo predstavo? Ugotovili so, da nam manjka scena. Spomnila sem jih, da manjkajo tudi stoli za gledalce, zato smo sceno postavili malo drugače kot prejšnje dni. Po postavitvi scene sem otrokom povedala, da bomo predstavo danes tudi posneli. Otroci so bili nad tem zelo navdušeni in so komaj čakali, da se bodo kasneje videli. V torek sem videla, da je bila motivacija za predstavo veliko večja, zato smo pravljico uprizorili dvakrat in zadnjo izvedbo tudi posneli. Otroci so imeli pri prvi uprizoritvi nekaj težav, saj so občasno pozabili, kdo je na vrsti. Takrat jih je spomnila deklica, ki je imela vlogo Petra. Po zadnji uprizoritvi pravljice, so si otroci na računalniku pogledali posnetek. Ugotovili so, da jim je plesna dramatizacija všeč in da pri predstavi ne bi ničesar spremenili. Tudi meni je bil posnetek všeč. Ker ni bilo potrebno ničesar spreminjati, sem otroke obvestila, da do končne uprizoritve ostalim skupinam v vrtcu, ne bomo več vadili. To sem naredila tudi zato, ker nisem želela, da bi se otroci naveličali plesne dramatizacije. Zaradi tega sem potem tudi malo spremenila pripravo za naslednji dan.

Dan pred predstavo so otroci izdelali vstopnice. Na že izrezane barvne liste so narisali nekaj v zvezi s pravljico. Vstopnice smo kasneje odnesli dveh skupinam otrok. Opazila sem, da so otroci večinoma narisali tisto vlogo, ki so jo igrali v plesni dramatizaciji.

V četrtek so otroci uprizorili predstavo otrokom iz sosednjih dveh igralnic.

Slika 8: Uprizarjanje pravljice

Slika 9: Dedek odpelje Petra v hišo

6.4.6 **PREDSTAVA**

Na dan predstave so bili nekateri otroci malo nestrpni, saj so že komaj čakali, da jih vidijo drugi otroci. Ko so si otroci oblekli kostume, sem jim povedala, da danes ne bo nič drugače kot prejšnje dni. Tokrat si bodo njihovo uprizoritev pogledali le še otroci iz dveh igralnic. Zato sem jim rekla, da naj se nič ne ustrašijo, če bodo kaj pozabili, saj se bom v predstavo vključila jaz, tako kot sem se do sedaj. Nato smo postavili sceno in stole ter blazine za gledalce. Dva dečka, ki sta želela prejemati vstopnice od gledalcev, sta se postavila k vratom. Vsak otrok in vzgojiteljica, ki so prišli, so dali vstopnico enemu dečku v roke, onadva pa sta jo pospravila v košaro. Ko so se vsi otroci in vzgojiteljice posedle, sem povedala, da jim bodo otroci iz skupine Mucki prikazali čudovito glasbeno pravljico Peter in volk. Plesno dramtizacijo je posnela pomočnica vzgojiteljice. Prižgala sem glasbo in pravljica se je začela. Predstava je potekala zelo dobro, vmes je bilo nekaj manjših težav, ki smo jih hitro rešili. V predstavo sem se vključila tudi jaz, ko sem opazila, da otroci niso točno vedeli kaj sledi. Po predstavi so se otroci priklonili in se poslovili od gledalcev. Vzgojiteljici iz sosednjih skupin sta pohvalili otroke in mene, da nam je uspelo narediti odlično predstavo. Otroci so medtem slekli kostume in pomagali pospraviti sceno. Videla sem, da so zelo zadovoljni s predstavo. Pred presenečenjem, ki sem ga pripravila za otroke, sem jim povedala, da se jim zahvaljujem, da so tako lepo prikazali pravljico drugim otrokom. Ko sem vsem

razdelila presenečenje (piškote) smo si odšli v veliko dvorano pogledat posnetek današnje predstave. Ogledali smo si ga na projektorju, da so vsi otroci dobro videli. Na koncu sem jih vprašala ali bi še kdaj kakšno pravljico tako zaplesali in vsi so se strinjali. S predstavo sta bili zadovoljni tudi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice. Obe sta se strinjali, da so se otroci med predstavo umirili, saj so drugače precej živahni. Odločili sta se, da bosta še kdaj izvedli plesno dramtizacijo.

Slika 10: Gledalci in igralci na odru

Slika 11: Pobiranje vstopnic

7. UGOTOVITVE

Glasbena pravljica Peter in volk je bila otrokom neznana, zato sem se odločila, da jo spoznajo na drugačen način. Najprimernejši spodbudi za gibanje sta bili poslušanje glasbe in ogled videoposnetkov živali. K boljši predstavitvi plesne dramatisacije je pripomogla glasba, saj bi bila predstava brez nje pusta. Motivacija za uprizarjanje pravljice je bila tako velika, da so že prvič uprizorili skoraj celotno pravljico. S tem so me močno presenetili, saj na začetku nisem bila prepričana, če bo otrokom sploh uspelo uprizoriti celotno pravljico. Pravljico so vsi otroci sprejeli za svojo, saj je vključevala tako fantovske kot tudi dekliške vloge. Ugotovila sem, da je glasbena pravljica Peter in volk primerna za plesno dramatisacijo z otroki starimi 3–4 let.

Raziskovalna vprašanja (RV):

RV 1: Kako se bodo otroci odzvali na glasbeno pravljico Peter in volk?

Pri prvem seznanjanju otrok s pravljico Peter in volk zanjo ni bilo toliko motivacije, kot so jo pokazali kasneje. Razlog za to je, da so bile skladbe med besedilom dolge, zaradi česar je bila pravljica daljša, kot če bi jo prebrala. Po večkratnem seznanjanju s pravljico na različne načine pa so jo začeli poslušati z zanimanjem. Še bolj jih je pravljica privabila kasneje, ko so jo začeli plesno dramatisirati.

RV 2: Kakšne vrste gibanja bodo uprizarjali na podlagi originalnih skladb glasbene pravljice?

Otroci so na podlagi originalnih skladb najprej uprizarjali osnovna gibanja živali. Po ogledu videoposnetkov naravnega gibanja živali sem jih morala med gibanjem usmerjati z besedami, da so čim manj uporabljali stereotipne, že prej naučene gibe. Kasneje se je opazila razlika, ko so na originalne skladbe uprizarjali namesto stereotipnih gibanj živali različna naravna gibanja. Pri osebah so bili glede na originalne skladbe glasbene pravljice bolj raznoliki v gibanju, saj so si bile skladbe med seboj različne v tempu.

RV 3: Ali bodo otroci različno uspešni pri vživljanju v isto vlogo in pri vživljanju v različne vloge?

Otroci so bili različno uspešni pri vživljanju v isto vlogo. To se je zelo izrazito videlo pri vlogi Petra. Ena deklica se je v to vlogo vživela manj uspešno, saj se je na skladbo Petra, ki je precej živahna, po prostoru komaj premikala in gledala v tla. Medtem se je druga deklica v to vlogo vživela povsem drugače. Petra je predstavila kot živahnega dečka, pri uprizarjanju z glasbo pa je skakala, mahala in se smejala. Pri vživljanju v različne vloge so bili otroci prav tako različno uspešni. Nekateri so se bolj vživeli v vlogo volka, medtem ko so bili drugi v vlogi ptiča bolj zadržani. Otroci so bili različno uspešni pri vživljanju v različne vloge, pri vživljanju v isto vlogo pa sta bili različno uspešni le dve deklici.

RV 4: Koliko odlomkov bo otrokom uspelo plesno uprizoriti?

Dolžina pravljice otrok ni motila, saj so se že na začetku odločili, da bodo uprizorili celotno pravljico. Tako smo pravljico razdelili na tri odlomke oz. prizore. Ti prizori so bili vedno različno dolgi, odvisno od dnevnega razpoloženja in motivacije otrok. V predstavi so otroci plesno uprizorili vse tri odlomke, ki smo jih določili na začetku.

8. ZAKLJUČEK

S plesno dramatisacijo sem se srečala pri predmetu Plesno gledališče. Tam smo pravljice uprizarjali študentje in ne otroci. Pred pisanjem diplomskega dela sem si zato postavljala vrsto vprašanj. Skrbelo me je, kako bodo otroci sprejeli pravljico, če bodo želeli sodelovati pri plesni dramatisaciji ter kako bom otrokom predstavila plesno dramatisacijo, da bodo znali sami ustvariti predstavo. Ker sem se s to dejavnostjo v taki vlogi, tako kot otroci, srečala prvič sem se učila skupaj z njimi. Jaz sem se učila in spoznavala vlogo vodje, oni pa so se učili ustvarjanja v plesu in gibu. Po prvem tednu sem ugotovila, da so bile vse skrbi odveč. Čeprav se otroci na začetku niso najbolj odzvali, so kasneje pri drugih dejavnostih sodelovali toliko bolj intenzivno. Vsem je bil všeč končni cilj, v katerem so predstavo pokazali drugim otrokom. Zato so med samim procesom zelo uživali, saj so bile dejavnosti drugačne, kot so jih bili vajeni. Vse otroke je pritegnila vsebina pravljice s svojimi vlogami, saj so lahko izrazili občutke, ki jih drugače ne.

Moje diplomsko delo mi je razširilo znanje o plesni dramatisaciji in pokazalo pot, kako otrokom predstaviti to vrsto gibno-plesne dejavnosti.

Z empiričnim delom sem dokazala, da se plesne dramatisacije lahko lotimo tudi pri mlajših otrocih, tako da izberemo njim primerno pravljico, cilje in zahteve. Dokazala sem tudi, da so mlajši otroci zmožni sodelovati pri dolgotrajnem projektu. Vzgojitelj se mora bolj posvetiti samemu procesu in otrokom, da zdržijo do končnega cilja, ki je manj pomemben.

Končna predstava otrok mi je pokazala, da sem se plesne dramatisacije pravilno lotila. Največji dokaz za to so bili nasmejani obrazi otrok ob poklonu gledalcem. Ta dejavnost je za mlajše otroke primerna zato, ker jo lahko močno prilagajamo njihovi pozornosti.

Upam, da bo moje projektno delo spodbudilo vzgojiteljice, da bodo pri svojem delu plesno dramatisacijo večkrat uporabile, saj ni tako zahtevna, kot se zdi na prvi pogled. V projektne delu so bili aktivni in motivirani vsi otroci, zato so tovrstne dejavnosti v vrtcih izjemno dobrodošle. Plesno dramatisacijo lahko vključimo že večkrat med letom in ne le kot projekt, ki ga pokažemo staršem ob zaključku leta.

9. VIRI IN LITERATURA

- Adams, K. (2008). *Prebudite genija v vašem otroku*. Tržič: Učila International.
- Ahačič, D. (1969). *Mladina na odru*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Geršak, V. (2006). Plesno-gibalna ustvarjalnost. V: Borota, B. e tal. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta Koper, str. 53 – 93.
- Denac, O. in Ilič, O. (1993). *Ko pojem, plešem*. Radovljica: Didakta.
- Denac, O. (2002). *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jurman, B. (2004). *Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Kobal Grum, D. in Musek, J. (2009). *Perspektive motivacije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Koban Dobnik, M. (2005). *Glasba in gib*. Nova Gorica: Educa.
- Kroflič, B. in Gobec, D. (1995). *Igra – gib – ustvarjanje – učenje*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Kroflič, B. (1992). *Ustvarjanje skozi gib*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2006). *Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Neubauer, H. (2006). *Umetnost koreografije*. Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.
- Ozimec, S. (1987). *Odgoj kreativnosti: kako prepoznati i poticati dječju krativnost*. Varaždin: Naša djeca.
- Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Petrić, I. (1962). *Sergej Prokofjev*. Ljubljana: Prosvetni servis.
- Prokofjev, S. (1996). *Peter in volk*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Prokofjev, S. *Peter in volk: glasbena pravljica* [zvočni CD]. 2004. Ljubljana: RTV Slovenija, Založba kaset in plošč.

Saksida, I. (1998). *Slovenska mladinska dramatika*. Maribor: Obzorja.

Schmidt, G. (2013). *Plesna dramatisacija Goga*. Pridobljeno 30. 10. 2013 s

<http://www2.arnes.si/~gschmi/studenti/>.

Sicherl-Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja: srce, um, telo*. Ljubljana: Debora.

Toye, N. in Prendiville, F. (2000). *Drama and traditional story for the early years*. London: Routledge.

Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Vogelnik, M. (1994). *Tehnika gibanja v plesu*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Voglar, M. (1984). *Rad imam glasbo*. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum.

Voglar, M. (1989a). *Otrok in glasba*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Voglar, M. (1989b). *Skladbe za male in velike instrumente*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Zagorc, M. (1997). *Ples - ustvarjanje z gibom*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Zagorc, M. (2006). *Ples – ustvarjanje z ritmom in gibom*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Zagorc, M., Vihtelič, A., Kralj, N. in Jeram, N. (2013). *Ples v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.